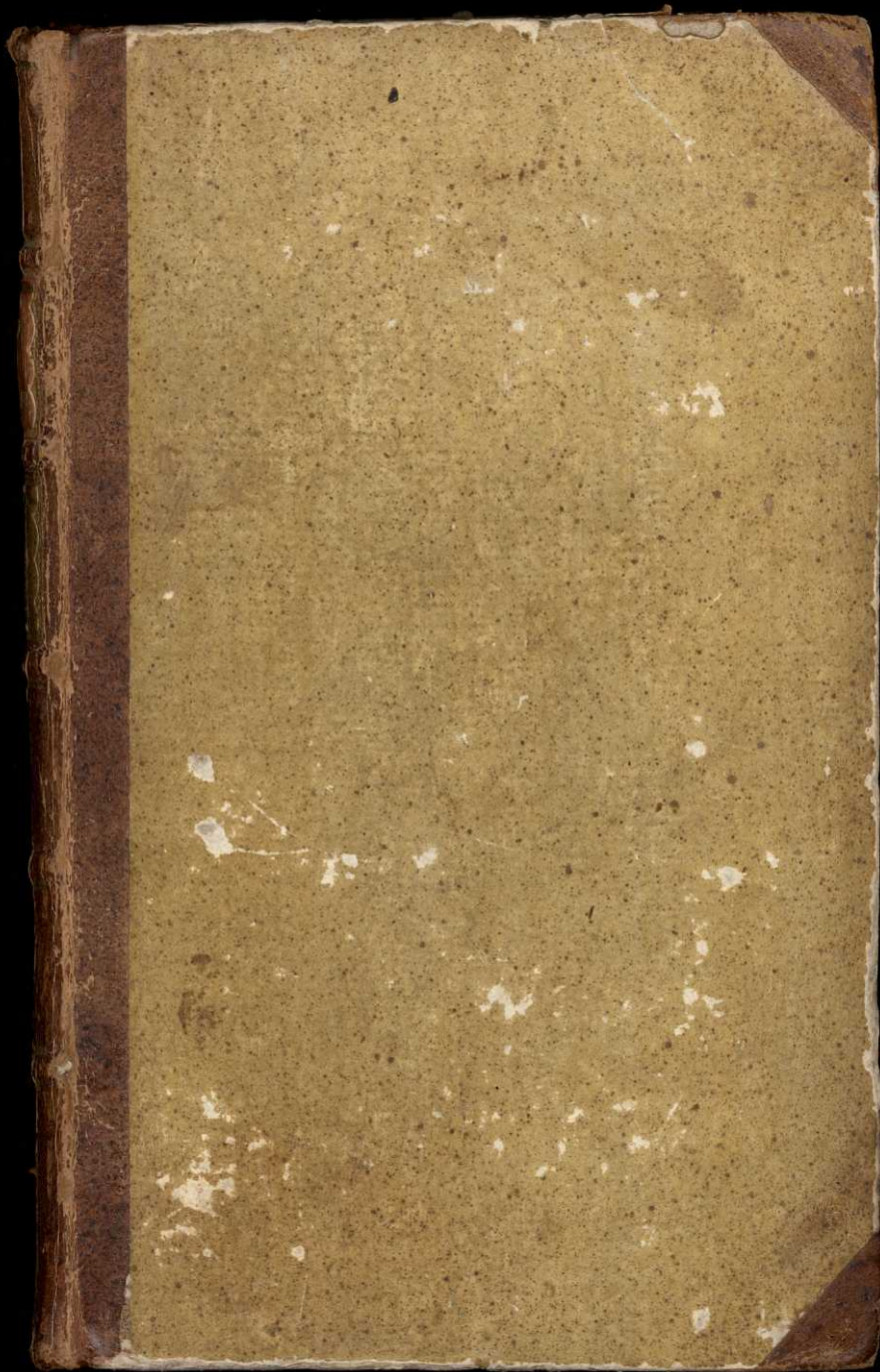

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Tidskr.
Sv. Ex A

Mintens

N:o 21 & 22.

LÄSNING

I

BLANDADE ÄMNE.

• • • *from sounds to things* • • •
POPE.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS HENRIK A. NORDSTRÖM,

1799.

INNEHÅLL:

1.	<i>Vänskapen, eller hvad man vill.</i>	sid.
	(Poëme).	1.
2.	<i>Anmärkningar öfver Religionens och Christendomens öfverklagade förfall, samt tvångsmedlen deremot genom den Theologiska Censuren.</i>	6.
3.	<i>Svar på den utkomna Skriften: En Skatte-Bondes strödda Reflexioner öfver Landtbruk och Bergshandtering, m. m.</i>	37.
4.	<i>Förordning om Förliknings-Rätter på Landsbygden i Norge; dat. Köpenhamn den 20 Januarii 1797.</i>	95.
5.	<i>Ufven och Örnen. Fabel, (Poëme).</i>	115.

Vänskapen, eller hvad man vill!

Åter börjas, grynma Öden,
Edra Stormars raseri!
Är då Lugnets hopp förbi?
Kunna Grafven blott och döden,
Emot Er min fristad bli?

Från min Vårdags-första flunder,
Var Ert hat min kända lott:
Blomman var för ögat blott,
Ormen hväste ren derunder,
Och han har mitt hjerta nått.

Ja, han detta hjerta nådde.
Fåfång var min oskullds frid,
Fåfång mannavettets strid,
Fåfång Dygden; — Furien rådde,
Och har fäst sig derinvid!

En gång sågs en Guddom ila
Till min tröst i plågans år.
Hoppet glänste i des's spår, —
Men, så glänster bödelns bila,
Den minut han höjs och slår!

Som Hon kom, hon återvände.
 O! då fönk mitt lidsta mod;
 Mina tårar blefvo blod;
 All slags flärd jag redan kände,
Vänskapens mig återstod.

Hvad? — men gifves andra öden
 För millioner likars tal?
 Har då men'skan bättre val?
 Föds hon ej, att köpa döden
 För en lefnad, full af qual?

Glädjen flyr, som vindens stunder
 Dem ett gynnadt Segel får.
 Sorgen ofs i förväg flår,
 Evigt fast som Klippans grunder,
 Mot hvars hållar skeppet flår.

Sanna smärtor Själens qvälja,
 Allt som heter fröjd bedrar.
 Fins ett bröst som lyckligt var,
 Må det höras, och förtälja
 Hvilken Sällhet Lifvet har.

En, men stor, skall någon säga,
 Den hvars ljufhet ofta bytt
 Grafvens köld i lif på nytt,
 Den du smädar och vill äga,
 Den du ägt, och som dig flytt,

Den som skänks ett ädelt hjerta,
Vid ett lika ädelt bröst,
Öpne för hvarandras röst,
Delande hvarandras smerta,
Skapande hvarandras tröst.

Den som byggs på jemlikheten
I förnufts och känslors magt,
Verldens, dårarnas förakt,
Ömkan för fåfängligheten
Och des gyllne slafvars prakt.

Den som föds af själens värde
Rättvilt hedradt hos hvarann,
Och en tro i döden fann,
Sådan Ömheten begärde,
Och förtjensten slundom fann.

Svärma, Ädla Däre, svärma!
Tro på diktens verklighet,
Tro på blomstrets evighet,
Tro att middagsstrålens värma
Ingen tid af skiften vet.

Skryt, lyckfelig och bedragen
Af din ljuftva dröms behag;
Men af Sorgens pil en dag,
Liksom jag till jorden slagen,
Lid och göm dig, liksom jag.

O, när du till Himlen beder:
 "Himmel, unna mig en Vän!"
 Vet du, när du väljer den,
 Hvilken lott du dig bereder,
 Smertan eller Sällheten?

Vet du, om den tröst för lifvet
 Hoppet för ditt öga fällt,
 Ej skall fly dig likfå snällt
 Som ett moln af vinden drifvet
 Flyr förbi ett visnadt fällt?

Vet du, om den tro du vunnit
 Som dig kjust af fällhet gör,
 Är en Ros, som aldrig dör?
 Och, när bladen dufna hunnit,
 Om ej törnet röjas tör?

Vet du, — förn sig tänkas låter —
 Om ej flärden återtar
 Hvad, kanske, des gäfva var,
 Likfom vågen rövvar åter
 Hvad hon sjelf på stranden bar?

Vet du, om ett bröst som ljummas,
 Ej skall ifas snart kanske,
 Och er Vänkaps anlete
 Från en Skönhets, bli en Gummas,
 Visnadt, kallt och trånande?

Vet du, om du ej skall skåda
 Den som svor åt dina dar
 Allt hvad lifvet ömmast har,
 Snart med bortvänd blick förråda
 Bojans tvång, som blott är kvar?

Och den ren af bojan tryckta
 Fly, en dag, ur slitna band,
 Som du, öfver fällt och strand,
 Ser den frällsta Fogeln flykta
 Ur den häpna Ägarns hand?

Vet du om du mer skall njuta
 Någon tröstad flund igen?
 Eller nånsin finna sen,
 Någon vänlig hand att sluta
 De förgråtna ögonen?

Vänkap! Himlarnes försköning,
 Evigt flydd från stoftets flärd!
 Vare jag din Sällhet värd,
 Utan hopp till en belöning
 Som blef jorden ej beskärd!

6

*Anmärkingar öfver Religionens och
Christendomens öfverklagade förfall,
samt tvångsmedlen deremot genom
den Theologiska Censuren.*

J ären kallade till Friket:

PAULUS.

Länge har man klagat öfver Christendomens förfall, ofta med skäl, kanske än oftare af samma orsaker, som föranleda till de eviga klagomålen öfver tidens tilltagande förderf. Vårt tidehvarf har, kanhända mer än något annat, fått vidkännas dessa beskyllningar, och tiläfventyrs mindre, än något annat, förtjenat dem. Åtminstone tillhör det den Vise, att granska dem, innan de af honom godkännas såsom grundade. Om han å ena sidan ej kan neka, att en viss lättfinnighet, en viss hoglöshet för alfvarsammare yrken tycks hafva bemästrat sig en del af vår tids människor, och att detta, jämte en tilltagande tvifvels-anda, försvagat kraften af de grundfattser, hvilka, ehuru endast på god tro antagne, dock egde inflytelse på våra Förfäders tanke- och handlingsfätt: om han ej kan jäfva erfarenhetens vitsord, att i synnerhet ibland de högre
Folks-

Folks-Clasferne, Religionen i allmänhet och Christendomen i synnerhet ofta anses, om ej med föragt, dock med en slags liknögdhet, och att denna kall sinnighet också smånigom sprider sig från dem till Samhällets öfriga Medlemmar; torde dock å andra sidan knapt kunna nekas, att nästan intet tidevarf gifvit större hopp om mensklighetens tilltagande förädling, genom en ökad och allt mera utspridd uplysning i alla ämnen, som närmare röra Menniskan, Religionen och Staten. Det skulle ej eller förvåna honom, att finna Menniskor, som vid den stötande utfligten af tidevarfvets fel, glömma dess förtjenster, eller föka orsakerna till dess sjukdomar just i de botemedel, Försynen mot dem beredt, och hvilka, må hända, i början verka en brytning, hvarigenom sjukdomen blir mera kännbar. — Den en gång väckta forskningsandan, hvilat ej förr, än den sträckt sig till alla ämnen; den lemnar ingen i fredlig besittning af hvad han egt genom gammal häfd, och skall således antingen göra denna besittning till intet eller stadfästa den. Menniskorna ega interessen, som ej alltid just voro sanningens; ej underligt då, att de villja hämma den retade undersökningen, att de ifrå mot dess framgång, och, för att gifva

sitt nit ett sken af ädelhet, i synnerhet i Religionsfaker, utropa hvarje nytt förfök att bringa litet ljus i detta mörka ämne, för ett brott mot det Guddomliga Majestätet. Så har det gått i alla tider, och minnet deraf är i häfderna teknadt — med blod. Men fasans tider äro förbi: man upreler ej mer några bål åt den föregifne Kättaren: fanatismen vågar ej mer med hotande upsyn skaka en blodig bila; den flyr för det framträngande ljuset, och kan ej mer, än klaga öfver Religionens förfämring, Christendomens förfall och otrons framgång.

Men dessa klagomål — må de härflyta af hvad anledning, som hälfst; höromdock de orsaker, med hvilka man vill rättfärdiga dem. "Den tid är förbi", säger man, "då den Christeliga enfaldigheten öfver allt rädde, och man tog Förnuftet till fånga under trons lydnad. Det brukades då endast till Religionens tjänst; man visste att det var förblindadt. Man retades ej af högmodet att anse sig för klokare än hela den förra världen, och man var nog vis att följa den gamla läkerhets-maximen: att håldre tro för mycket än för litet. — Nu deremot har sjelfsväldet i tänka och skriva, lika med sjelfsväldet i handla, under frihetens namn,

"namn, börjat rafa i Christenheten, lika
 "förstörende för Kyrkan, som Staten. —
 "O tider! O seder! Ingen lemnas mer i
 "fredlig besittning af sin egendom: alt här-
 "jas — Stater — Kyrkor — Religionen.
 "Denna lista får ej vara, som Gud den gif-
 "vit: den skall mässtras och omskapas till
 "en blott Förnufts-Religion. Dogmerna,
 "hemligheterna, prophetiorna, underver-
 "ken, bevisen för de viktigaste Sanningar
 "— alt skall mönstras eller vräkas: Intet
 "annat qvar än Moralen — och denna Mo-
 "ral kan man äfven läsa hos Cicero och
 "Seneca! — Så går det till i Sion — och
 "dets Väktare tuga! — Regenter! Eder
 "första pligt är vården om Religionen;
 "kufven dets fiende: *Forsknings-Andan*; hål-
 "len en sträng hand öfver Censuren, eller
 "infören den, der den till Otrons förmån
 "blifvit afskaffad; det är det enda medlet
 "till den förfallna Christendomens upphjel-
 "pande!"

Vi villje ej här ingå i någon under-
 sökning, om ej denna Litania är öfver-
 drifven; den vore onödig för den Vise,
 och utan ändamål för Svärmaren. Häl-
 lom oss blott vid det till Christendomens
 uphjelpande föreslagna tvångsmedlet; un-
 derlökom om tankeflafveriet, om samvets-
 tvånget, om en Cenfur i Theologiska

ämnen, som befordrade det, är loflig, är enlig med Religionens art, är nyttig för den och för Staten.

Om Censuren är loflig? — Kan hända skall man villja göra det till ett brott att väcka denna fråga, i ett land, der ingen ting får tryckas i egentliga Theologiska ämnen, utan att vara granskadt af dertill förordnade Dommare. Jag vill ej undersöka, om denna beskyllning med rätta skulle kunna drabba den, som, öfvertygad att Censuren verkligen vore skadlig för Religion och Samhällsordning; att den vore en kränkning af en ibland Menniskans heligaste rättigheter; att den vore ett stöd för den andeliga despotisme, som fordom störtade throner och nedfänkte en hel Verldsdel i det grymmaste slafveri, i mörker, laster och elände; om en sådan, säger jag, skulle tro det vara en bland sina första plikter, att i detta mål framställa, hvad han ansåg för en lika vigtig som helig Sanning, och på denna grund frågade: är den Theologiska Censuren loflig? Men om ock i detta fall beskyllningen vore rättvis, så skall den likväl alldeles icke vara det här. Det är för ingen del mot gällande Lagar, jag ernar tala, men mot det missbruk, som möjligen kunde härflyta af deras missförstådda

da mening. Det är mot det falliska begrep, som Svärmeriet och det ovisa Religions-nitet fäst at vid ordet *Censur*; mot det blott möjliga försöket, att upprätta en slags Inquisitions-Domstol i ett Protestantiskt land, som jag ville ifra; men alldeles icke mot verkliga Författningar.

Om all Lag skall tollkas efter Lagstiftarens affigt, kunna de Författningar, hvilka hos oss blifvit gifne, angående en Theologisk Censur, omöjlig en syfta att undertrycka Förnuftet; att qväfva sanningens forskningen; att, då det men skliga förståndet i allt annat får obehindradt gå sin gång, göra upptäckter och vidga Sanningarnas fält, i Religionsfaker fästa det vid den punkt, der det var för 300 år sedan. Det kan omöjlig en vara Lagstiftarens affigt, att för Religionsläraren göra det till ett brott, som verkligen är hans plikt, nemligen att allt mera rensa Religionen från men skliga tillsattser, och framställa den i sin första Guddomliga enfalld och ursprungliga renhet. Nej; dessa Lagar äro af en Protestantisk Regering stiftade för Protestantiske Christne. Protestantismens grundfatts är denna: *Pröfver allt; beholler det godt är.* Det var den, som ledde Reformationen; det är den, som långt mer än sjelfva Dogmerna och

Kyr

Kyrkobruken, utgör den characteristiska skillnaden inellan den Protestantiska och Catholiska Kyrkan, och förnämligast ligger till grund för den förras företräde framför den sednare. Upphör den att följias i ett Protestantiskt land, så är det förvandladt till *Påsviskt*, om det ock ej dyrkade *Jungfru Maria*, eller ej trodde *transsubstantionen* och *skårselden*. — Då vi sväre på de Symboliska böckerna, så sväre vi att följa den grundsatts, utan hvilken de alldrig kunnat författas, utan hvilken Reformationen ännu vore ogjord. Vi förbinde oss, att, utan afseende på menisklig auctoritet, pröfva allt, och troget hålla oss vid det vi för sanning erkänne; och har denna Ed någon annan mening, så är den stridande mot samvetet, och angår en oloflig sak; så var det ett fel att göra den, och ett större fel att hålla den. Min naturliga förbindelse, att odla själens förmögenheter, att föka sanning och ljus, att i detta forskande ej låta binda mig af magtspråk, att älska och antaga sanningen hvar hållst den må finnas, och bidra till dess seger på ett fätt, som kan stå tillsammans med Samhällets lugn, kan omöjligen upphävas genom någon Ed, omöjligen inskränkas genom någon arbitrar Lag; ty denna Ed vore — en osanning,

ning, och denna Lag ett förlök att göra mig — immoralisk.

Vi ege Författningar, som bjuda Censuren i Theologiska ämnen. Men af hvilken Regering äro de gifne? Är det af en Påfve, är det af en Inquisitionens - Domstol? Nej, det är af desse odödlige Konungar, som skyddat, ja, ofta med lif och blod försvarat den Protestantiska Lärnan och den Evangeliska Kyrkans frihet: det är af Konungar, som med Ed förbundet sig, att ej i sitt Land tillåta någon annan principer för Religions-öfvertygelsen i allmänhet, än den att *pröfva allt och behålla hvad godt är*. Det är således i stöd af denna Ed, som dessa Författningar kunna gälla. Vore nu deras mening, att hämma all vidare uplysning i Religionsmål, att binda Författare vid ett visst *System*, och föreskrifva ett visst *lärosätt*, som, utan afseende på dess verkliga halt, nödvändigt skulle följias under namn af Orthodoxie; så uphäfde de Protestantismens principer, och i det samma äfven sig sjelfve. Om detta är klar sanning, huru skulle någon kunna våga ropa på en Papistisk censur? Vore det ej, att villja förmä en vis Regering, att bryta sin Ed, och det till förmon för ett välle, lika förhatligt till sin grund, som skadligt till si-

na följer? Det tillhör den att skydda den Protestantiska Lärans, och uprätthålla den Evangeliska Kyrkans Rättigheter; men svårligen lærer detta kunna ske på ett fätt, som tvingade menniskor, att ej längre vara Protestanter. *Det världsliga Regementets magt*, — säger den store Luther — *sträcker sig ej längre än till lif och gods, och hvad utvärtes är på jorden. Ty öfver själen kan och vill Gud ej låta någon regera, utan Han sjelf allena. Derföre, om världslig magt drifvade gifva lag för själen, då gjorde den ett ingrep i Guds Regimente. Han kallar detta, att slypa Samvetet och tillägger den christeliga friheten värdet af en trosartikel. (Teutsche Schriften, Altenb. 2 Th. S. 266, 3 Th. S. 905).*

All Lag måste hafva för affigt, att försäkra friheten, ej att förstöra den. Skulle väl de Theologiska censur-författningarne kunna hafva någon annan? Skulle de kunna vara gifne för något annat, än att hindra framgången af sådana villfarelser, som innefatta ett frö till fändring och oreda i Staten; att hämma Svärmeriets utbrott, som alltid rasade till Staters förderf; och att tillbaka holla alla Jesuitiska försök att undergräfvade den Protestantiska Kyrkans grunder? — Det är endast genom dessa affigter, som de kunna vara gill-

gillt i ett protestantiskt land. Måtte de hos oss få handhafvas, att, då de lägga ett band på den hetfiga ynglingen, som, anfallen af Reformations-yran, så lätt kunde rusa åftad med faklan i handen att antända i stället för att uplysa, de ej tillika må nödga den till overksamhet, som, då han följer sitt tidehvarfs uplysning, ej glömmer sin plikt, att modifiera dels strålar efter deras ögon, som skola mottaga dem! Måtte man hos oss alldrig kunna klaga, att Censurens udd blifvit vänd mot de Författares arbeten, som varit kallade, att främja Uplysningen, medan den skonat de skrifter, som genom den i dem rådande okunnighet och oreda, eller genom de falska principer, på hvilka de varit byggde, eller genom obehaget af sitt skriffätt, skämma bort och smutsa ner Religionen, samt förvandla den i en gröfre eller finare superstition —

Men vidare: Är en censur, som hindrade framgången af Religions-uplysningen, enlig med Religionens Väsande i allmänhet och den Christnas i synnerhet?

Hvad är Religion? Är den ett Ceremoniel, hvarest man skall upvakta det Guddomliga Majestätet? Är den slafvens undergifvenhet för den alsväldige Verldsdespoten? Är den en konst att smickra sig

in

in i hans gunst, att med offer, med handlingar, gjorda med en viss andäktighet i minen, en viss gudlighet i åtbörder, en viss slafviskhet i ställningar, likasom förföka att muta den högste Domaren öfver människors gerningar, och förmå honom, att vika från Rättvisans eviga Lag, och att, för den förtjenst man eger, att göra det han *ej ålkar*, vara mindre nogräknad med det man underlåter af hvad han *verkeligen fordrar*? — — Ja, Phariséer! är detta Eder Religion, så är Eder klagan öfver des förfall i våra tider, fullkomligt grundad — och det gifves, som I med mycken vishet anmärken, intet annat medel, att uprätthålla den, än tvånget, Censuren handhafd af edra likar, och — der detta icke hjälper — bilan och bålet. — Men är Religionen tvärtom en rådande känsla af vördnad, kärlek och tillbedjande för en helig, allgod och rättfärdig Gud, ådagalagd i ett redligt bemödande att uppfylla våra pligter — *Guds bud*; är den det *rena hjertats* Tro och Hopp på människornas evige Fader; är den sambandet imellan människans *Plikt* och *Hopp*; är den föreningspunkten för hennes *sinliga drift* och *Samvetets fordringar*; befodringsmedlet af harmoni imellan hennes *Villja* och hennes *Begär*; så torde vårt tidehvarf, at-

åtminstone ej mer sakna Religionens *Anda* och *Kraft*, än de förflutne — och, vore äfven klagomålen grundade, omöjligan kunna de afhjelpas genom några tvångsmedel. Det är Fanatismen och Vidfkepelsen, som behöfver dem: den fanna Religionen hvilat på säkrare grunder. Hvar hållst det gifves en dödlig med verksam aktning för sin plikt, skall han, utan annat tvång, än behöfvat af öfverensstämmelse med sig sjelf, i sitt hjerta upresa ett altare åt Religionen, och helga sin verkningsskrets till ett tempel åt den Evige. —

Ropen ej med hotande upsyn: *Tron!* Den menckliga friheten reser sig mot hotet. Väcken känslan af moralitet i menniskors hjertan, visen Dygdens guddomliga Skönhet och eviga Värde i egna och andras gerningar; tolken des bud i deras ursprungliga renhet och styrka; yrken des *ovilkorliga* rätt till menniskornas *högsa* aktning; visen hvilka offer den kan fordra af hjertats käraste böjelser; framställ den i detta Majestät, som befaller vördnad, som genom den *oböjliga* strängheten i sina bud, nedslår den enskillede menniskans högmod och sjelf fullkomlighet, men höjer mencklighetens värde; väcken känslan af den menckliga svagheten och behöfvat af ett stöd i Religionen; och varen för-

fäkrade, att hvarje religiös *sanning*, som kan gifva den, af aktning för sin plikt drifne, men med känslan af egen svaghet kämpande människan, ett stöd för Dygden; skall med hjertats hela öfvertygelse, äfven utan andra skäl, gillas, antagas och i människans innersta tänkefätt införlifvas.

— Religionen är hjertats ensak. Den är byggd på människans moraliska förmögenheter; den syftar på deras utveckling; den skall gifva drift och spänningskraft åt deras verksamhet. Tag bort friheten, och Religionen ramlar: Friheten är den Gudaflägt, som skall lifva den; och utan densamma är Religionen en död bokstaf. Att tvingas till Religion, är lika omöjligt, som att tvingas till Dygd; man kan hvarken ega den ena eller den andra, utan ett fritt och obehindradt bruk af sina krafter. — Och hvilken dyrkan är det, Gud fordrar af frie och förnuftige Varelser? Slafvens eller det goda barnets? En yttre af fånger, böner och religiösa åtbörder, eller en inre af helig vördnad, ren kärlek och frivillig lydnad? Har det Guddomliga Väsendet utstakat något annat fätt för sin dyrkan, än det i utöfningen af Samvetets bud? Har Han uprättat något Censur-Collegium, någon Inquisitions-Domstol? Har han förordnat någon, att

att göra beflag på tanken? lemnat sin åska att föras eller sina viggas att slungas af någon dödligs hand? Nej; Han har gjort det till hvar människas *plikt*, att söka öfvertygelse, och till hvar människas *rätt*, att utan andras förfång följa den. Alldrig ännu tvingade Han någon till sin dyrkan — och tilläggom: Han har med hela sin gränslösa magt ej kunnat göra det; ty det innefattar en contradiction mot hans eget Väsande och mot människans och mot Religionens natur. *Deraf må du slutta*, — säger Luther — *huru litet Biskoparne och Förstarne veta hvad de göra **), *då de — med våld villja tvinga någon att tro.*

”Men Gud har gifvit oss en uppenbarelse”, säger man, ”och det vore ett brott att tillåta människor, utspida någon annan Lära, än den Han uppenbarat.” — Godt! jag vördar Uppenbarelsen; jag välsignar denna vifa anställt till menisklighetens förädling; jag erkänner, att människan endast kan vinna sin bestämmeelse i den mån hon tror och följer de väsentliga Religions-Sanningar, denna Uppenbarelse innehåller; och på denna grund anser jag det för brottsligt, att låta otront

B 2

ty-

*) *Wie toll und tobend — sind* (Th. V. S. 109).

tygellöst framrufa och röfva bort Dygdens stöd, mensklighetens tröst och hopp. Men hvarmed vill Ni besegra Otron? Med tvångets eller med öfvertygelsens vapen? De förre äro visserligen bekvämligare att bruka för Religionens Förfvarare; men äro de ock de bästa i andra afseenden? Var det dem han valde, den Guddomlige Mannen, som först tolkade Förnuftets, Frihetens och det rena hjertats Religion? Med den magt, J tron honom hafva egt, att befalla öfver Naturen, gick han väl att våldföra sine motståndares tänkefätt? Besegrade han Otron med våld? Kallade han eld ner af Himmelen öfver dem, som smädade honom och hans lära? Upprättade han inquisitionen? grundlade han hierarchien? införde han censuren? Nej; han gjorde intet af allt detta! — och när vi erkänne att Han var vår Gud, få lärom af Honom, genom hvilka medel Sanningen skall vinna sina segrar; lärom af honom den foglighet, den mensklighet, som gör Religionen älskvärd; den vishet, den outtröttliga arbetsamhet, den ädla ståndagtighet, som förfäkrar dess välld; lärom af honom, att föra öfvertygelsens språk; denna enkla värtalighet, som mild och välgörande, flöt ur hans hjerta i hans Åhöreres. Han

häm-

hämmande ej, han väckte forskningsandan: han kufvade ej, han uphjelpte det under vantron djupt nertryckta förnuftet: han skref ej sin Lära vid bålets lågor med mennisko-blod, han befeglade den med sitt eget.

Vi ege en guddömlig Uppenbarelse, och det tillhör oss att vörda denna Förnyens välgerning. Men i hvad affigt kan den vara oss gifven? Att lösfa och qväfva Förnuftet? — Nej, men att leda, att upplysa det om de ämnen, som eljest skulle hafva legat insvepte i ett evigt mörker. Det får tänka och verka; men blott enligt Uppenbarellens Lära: och för att hålla det inom denna gräns, dertill fordras censuren. — Men skall Förnuftet ledas, som den *blinde* af en annans hand, eller som en *seende* af ett välgörande ljus? — Det skall upplysas. — Riktigt! men skall detta bestå uti at blunda för ljuset? Är Solen klar och skön för det tillslutna ögat? Kanfke är det en förmätenhet att bruka ögonen, då Gud gifvit oss Solen? — Vi ege en Uppenbarelse, — Mahomedanerne säga sig ock ega en. Hvilkendera är den rätta? — Hur kan man få fråga? Är icke Alcoran orimlig och löjlig i sina sattsler; ger den icke ovärdiga begrepp om det Högsta Väsendet,

halfva, ofullständiga anvisningar om människans plikt, dåraktiga och anstötliga dikter om tillståndet efter döden? Christendomen deremot — hvilka rena, höga, värdiga begrepp om allt detta! — Klar Sanning! men hvad är det som uppdagar för oss denna stora skillnad? Hvad gör att vi säge: den ena är Guddomlig, den andra kan omöjlig vara det? Är det något annat än Förnuftet, som vid pröfningen af hägges *innehåll* förkastar den ena, antager den andra, och som skulle fälla samma utslag, om ock Christendomen saknade alla yttre stöd af uppfyllda prophetior och verkställda underverk, och vore hvilande endast på sig sjelf och sin inre halt; och om deremot Mahomedanismen med sin brist på inre värde egde ett stort öfverflöd på yttre bevisningsgrunder? Om man måste erkänna detta, så erkänner man i detsamma, att i Förnuftet ligger den enda möjliga principen till bedömande af en gifven Religions värde, och på samma grund, till bestämmande af dess särskillda Lärosattfers förhållande fins imellan: — en princip, som är öfver all menisklig auctoritet, det vare sig af Kyrkofäder, Möten, Påfvar, Symboler, Consistorier, Censur-Collegier m. m. — och att det således vore en inconsequence, som

som gränsade till vanvett, om, till be-
 fästade af Uppenbarellens anseende, man
 ville förbjuda, eller på godtycke inskrän-
 ka Förnuftets bruk. Det kan misbrukas,
 det är sannt; men så har ännu aldrig
 Förnuftet blifvit misbrukadt af den frie
 Tänkaren, som Uppenbarelsen det blifvit
 af oförnuftige Svärmare; och någon ting
 så stridande emot Uppenbarelsen lärde all-
 drig den irrande tänkaren, som vissa dog-
 mer, fordom yrkade af föregifne Ortho-
 doxer, såsom tros-artiklar, på hvilka
 människors eviga salighet berodde, voro
 stridande mot allt sundt människoförstånd
 och sjelfva sinnenas vittnesbörd. Man be-
 höfver härvid blott komma i hog vissa
 den enda saliggörande Kyrkans Lärosatt-
 ser, såsom om *Påfvens infallibilitet, celi-
 batets helighet, skårselden, transsubstantiati-
 onen*, hvilka flera sekler igenom lärdes,
 troddes, afgudades såsom uppenbarade San-
 ningar, och när de slutligen blefvo be-
 stridde, förklarades, inkärptes, påtvinga-
 des — genom de vapen, som på ett dygn
 mördade 30,000 människor, som i ett
 mångårigt krig ödelade halfva Europa,
 och verkställde ett edikt, som beröfvade
 70,000 människor alla medborgerliga rät-
 tigheter, hus och fädernesland. — Man
 behöfver blott påminna sig dessa dogmer,

och dessa rysliga uppträden, för att afgöra den frågan: hvilketdera blifvit till menklighetens olycka mera misbrukadt, *Förnuftet* eller *Uppenbarelsen*. Om nu Philosophen egde orätt, i fall han skulle ropa (hvad likväl aldrig en verklig Philosoph kan göra): Bort med detta olyckliga trätöfrö! bort med Uppenbarelsen! Kan då Svärmaren ega rätt, när han skriker: Bort med Förnuftet! — Jag drifvar fråga ännu mer: Om det gäfves en verklig strid imellan det rätt brukade förnuftet, och den rätt tolkade Uppenbarelsen, så att en tänkande menniska skulle kunna komma i frestelse att, med en Tyfks Poët, sucka:

Nimm mir den Glauben oder den Verstand,
 hvilkendera vore det, som skulle ega rätt? Bägge äro af Gudi; men om hvilkenderas guddomliga ursprung är Ni mera förvissad? Att förnuftet är af Gudi, är lika visst, som att det är en Gud; kan Ni säga detfamma om någon uppenbarelse? Kan Ni bevisa dess guddomliga ursprung, utan att förutsätta förnuftets?
 — Men en sådan strid gifves icke. Jag är lika långt ifrån att påstå det, som jag är förundrad att höra detta svar af dem, som ropa på Censur, eller, som är detfamma, yrka en blind tro, hvilket utan
 tvif-

tvifvel förutfätter en verklig strid imellan Uppenbarelsen och Förnuftet; till hvars afgörande, det sednare skall kufvas: en inconsequence af lika art med den, att smäda Förnuftet, såsom svagt, blindt och förderfvadt, och likväl af detta svaga, blinda, förderfvade Förnuft hämta skäl för Uppenbarelsens Sanning.

Äntligen, hvad är här fråga om? Är det, om Förnuftet har rätt att *mästra Gud*? Nej, men om det har rätt, att mästra *sina egna begrepp* om Gud; rätt att undersöka, om den eller den dogmen, som föregifves stå i Uppenbarelsens Bok (medan ett annat Religionsparti der läser des motsatts) verkligen finnes der; om den eller den meningen, enligt språkkännedom och funda tolkningsreglor, kan dragas derur o. f. v.? Eller kanske rättare, då all skrifttollkning sker genom Förnuftet (rätt eller orätt brukadt): om det allmänna, funda mennisko-förnuftet ej eger företrädesrätt för den enskilde Skrift-tolkarens? Det är äntligen fråga: om ett Protestantiskt Folk har rätt att fordra af dem, som skola skydda des Samvetsfrihet, att ej vidtaga några anstallter, genom hvilka den kunde vara i fara, eller des utöfning göras osäker eller omöjlig? — Der dessa

frågor nekas, skall Tänkaren alltid vara i fara, att falla ett offer för censurens svärd, för det han ej ville tro — på *Gud*? Nej, förmätne Usurpateurer af Guddomlighetens rätt! — på *Er*. Att säga någon ting mot *edert system*, det är att *md-sra Gud*. — I fanning, ingen kan jäfva edra anspråk på *andelig fattigdom*! —

Jag önskade att dessa anmärkningar vore öfverflödige; jag ville gärna tro, att Religions-upplysningen i vårt Land hunnit till den grad, att Censuren ej kunde misbrukas; men jag vet icke hvad jag skall tänka, då jag hör hela menigheter, vid det högtidliga firandet af Dens minne och förtjenster, som var det Högsta, Eviga Förnufstets trognaste Tolk ibland människorna, sjunga:

Förnufst, förstånd och vett

Måst vika alla slätt,

utan att det ens anar dem, att hafva sjungit en den alldragräsligaste platthet, som någonsin blifvit framkläckt på jorden.

Tänk hvad Ni vill, tro hvad Ni kan; men tala, men skrif ej annat än det, som är i fullkomligaste enighet med Statens Religion, och har Ni ej nog orthodoxie, (eller nog oredlighet) dertill, så — TIG. Religionens helgd och Statens lugn tillåter inga nya upplysningar angående dessa ämnen. Om

man

man tillåter offentlig granskning af hvad som tros; dro både Religion och Seder och Stats-författning i fara. — Det återstår då ännu ett inkast: utan censur vore Religionen i fara! — Verkligen? — Jag måste tillstå, att jag ej begriper hvad detta vill säga: och finge jag höra Religionens Tjenare så tala, skulle jag (man förlåte min uprigtighet) stå villrådlig, om jag ej borde hålla dem för masquerade Religions-fiender — *Ullvar i fårakläder.* Jag skulle ej kunna afhålla mig att utropa: Obetänksamme! hvad fägen J? Vore den Religion, J lären, verkligen i fara, utan Censurens åtgärd? Hvad? är den då ej sann? är den ej Guddomlig? Behöfver sanningen stödjas på auctoritet? Behöfver det Guddomliga förskannas af menckliga tillställningar? Och vore jag nog olycklig att ega tvifvelsmål, i brist på mera upplyst kännedom af Religionens sanningar, hvilken tänkande menniska skulle förundra sig, om jag vidare frågade: Tron J Religionen vara upspunnen af något klokt hufvud för politiska affigter? Lären J verkligen en hop saker, som ej tåla en granskning? Leken J med en hop illusioner, som skulle försvinna för dagsljuset? Finnes det i de skrifter, som blifvit mäst utskrikne och oftast brände, en hop invänd-

vändningar, som J ej kunnen besvara, m. m. — Ja, i sanning! hvad förtroende skall en Lära ega, som föregifves behöfva något mer till sitt försvar, än sig sjelf och sin inre sanning? Behöfver man mer än gifva behörig akt på allt detta, för att upptäcka anledningen till tidehvarfvets indifferentisme, och grundkällan till denna flod af otro, som, efter hvad man påstår, snart torde öfversvämma den Christna världen? Om jag vore en fiende till Christendomen, skulle jag förena min röst med den blinde Svärmarens, klaga på fjellsvåld i tal och skrift, kläda mig i säck och asko, smäda Förnuftet, upphöja Uppenbarelsen, ropa på Censuren, och göra hvarje sundt tänkande menniska till en hemlig fiende af Religionen. Också skulle man någon gång kunna bli frestad att tro, att detta konstgrepp ej fällan varit öfvadt af Christendomens fiender, — och det är mig en ouplöslig gåta, att man ännu alldrig hört den proposition på något Prästmöte, att den, som uppfordrar censuren mot någon Theologisk skrift, *hvilken ej innefattar någon ting skadligt för Staten, eller undergräfsver den Protestantiska Lärans grundval* (den fria Sannings-forskningen) — skall förklaras för *en fiende till Christi kors!*

Man

Man fruktar, att villfarelser skulle kunna utbreda sig, om ej censuren skärpte sitt öga på bokpräslarne. — Men man fruktar ej dessa villor, som smyga sig i mörkret, och kunna, lik en pestsmitta, hvars orsaker man ej känner, men hvars bedröfliga verkningar man erfar, ansticka hela landet, och insvepa menniskoförståndet i en labyrinth af galenskaper, lika farliga för Religionen och sederne, som för Staten och dess Öfverhufvud. Man fruktar en fiendes uppenbara anfall, men ej dess lönliga förfät. Han kan få härja så mycket han vill i Sanningens Helgedom, blott de, som skola försvara den, ej deraf oroas och väckas ur sin slummer. Så har då villfarelsen en större kraft än Sanningen — eller ega den förres anhängare mera skicklighet att löra sina vapen, än den sednares? eller eger Religionsbyggnaden ej den fasthet, som trotsar det offentliga anfallet blott intill den stund, då det motas af ett lika offentligt försvar? — Jag tror den ega denna fasthet; men hvad tron I, som vid minsta gny af vapen, och utan afseende på om de äro en Väns eller en fiendes, ropen på Censuren? Hvilkendera frambär Religionen ett värdigare offer, antingen den som yrkar en fri

fri och offentlig forskning, eller den som vill hämma den? —

På en tid af några hundra år, hafva de menckliga kunskaperne vunnit en anfenlig tillväxt, och äfven tagit en helt annan form. Nya källor hafva blifvit öppnade för Fornforskaren, Skriftgranskaren, Språkkännaren och Skrifttollkaren. På ett alldeles nytt fätt hafva de vigtiga Frågorna: *hvad kan jag veta? hvad bör jag göra? hvad får jag hoppas?* blifvit besvarade. Skulle det då ej kunna vara möjligt, att Religions-läran behöfde — till sin *vetenskapliga form* så onbilldas, att den passade in i denna dels vidgade, dels ändrade, dels nya kedja af de öfrige mencklige kunskaperne? Eller äro ej blott des materialier (Sanningarna), utan ock dels systematiska form (föreställningsfättet) gifne i Uppenbarelsen? Eller är ett samband onödigt imellan menniskans färskillda kunskaper, så att Förnuftet kan omfatta dem alla, utan att det gifves enhet och harmoni dem imellan? — Om nu denna öfverensstämmelse imellan Theologien och de Philosophiska Vetenskaperna ej finge allmänt framställas för sjelfmyndige Censorer, som dömma det närvarande tidehvarvets behof efter hvad de kände, då för 20 eller 40 år sedan, de sjelfve nödgades fö-

föka öfverensstämmelse imellan sin tro och sin Philosophiska öfvertygelse; hvad är det då för ett skådespel, som skall framställa sig för den oväldige Tänkaren, om ej det af Vantrons yrfel och Otrons öfverdåd? Skall han ej höra Theologer, utan minsta kännedom af den så kallade nya philosophien, högt fördömma den, såsom stridande mot Religionen; och Philosopher i hemlighet hviska eller, med Snillets fintlighet, i skrift framsmuga, att Religionen är i strid med förnuftet: en contrast, grundad i ett gemensamt missförstånd, en gemensam förblandning af *Religionen* och *den systematiserade Religions-Läran*, hvilken skall vara, så länge man hindras att inbördes förklara sig — och lika länge gifva anledning till dessa Jeremiader öfver Religionens förfall.

Om således censuren, (i den mening vi tagit detta ord) väcker hos den om Religions-Läran mindre väl underrättade, en högst farlig fördom emot den samma; om den gör att villfarelsen, efter den ej kan offentligen visa sig, deremot i hemlighet framsmuger, utan att något kan hämma dess omärkta framsteg; om äntligen censuren lägger ett oöfvervinnerligt hinder i vägen för afhjelpandet af tidehvarfvets allt mera tilltagande och i samma

ma mon kännbara behof af upplysning och förnuftig öfvertygelse i religiösa ämnen; torde det vara lätt att inse, hvad följer Censurens fruktade magtspr k skall hafva för Religionen, Sederne och Staten.

Det har ofta blifvit sagdt, och kan icke nog ofta  terf gas, af hvad skadlig inflytelse de äro, alla dessa arbiträra Tros-lagar. De dana aldrig Christne, men väl and ktige Hyklare, som antingen öfvertygade om motsattsen af hvad de med munnen bekänna, eller alldeles kallfinnige f r Religionen, l na dess masque åt sina egenlyttiga affigter. — Olyckligt det land, der Förnuftet luckade under en inquisitorisk censur, och upplysningen vore en förbuden vara; der skulle Religionen, hvars lif och v fende  r frihet, nödvändigt förlora sin kraft, förvandlas till en död bokstafs-tro, g  öfver till superstition, bigotteri och vantro; der skulle en mera tänkande blifva ett g ckspel f r eviga tvifvelsmål; och, då det vore ett brott att yppa dem; då det åtminstone skulle väcka en farlig misstänka emot hans orthodoxie; hade den arme tviflaren, för hvilken censuren tillst ngt all väg till upplysning, blott att välja imellan Vantrons galenskaper, skrymteriets vederstygglighet och Otrons förtviflan, af hvilka väl ingen-

gendersa lära vara färdeles gagnetiga för fenderne och Samhället: der skulle menniskors värde, der skulle deras hela hopp komma att bero — ej af renhet i tänkfätt och feder, utan — af renheten i deras tro och bekännelle; och afunden, hatet, egennyttan, klädde i orthodoxiens drägt, med minen af ljufens änglar, gå omkring, fökande hvem de upfluka mä. Då flyn, Tänkare, Snillen, Män af hjerta och förtjenfter; — ty detta vore Mörkrets feger. Ja; när Religionen, när det fom borde vara det heligaste för menniskan, få kunde blifva gäckadt; när menniskan i fin vigtigaste angelägenhet blefve fatt i nödvändighet, att fpela en främmande perfon, och således antaga en dubbel character; hvad redlighet kunde man då vänta i faker, fom anses vara af mindre vigt? Kan en ägta och ftåndagtig Dygd verkligen stå tillfammans med denna oredlighet? Skulle den ej efterhand smitta alla menniskans grundfättfer och göra hela hennes uppförande till en lögn? Hvad fkydd kunde Samhälls-ordningen i detta fall vänta sig af Religionen? Hvad säkerhet egde en Ed, gjord på en aftvingad tro? Hvad trygghet egde en Regent ibland en hop Svärmare eller Skrymtare? Hvad skulle

Fäderneslandet lofva sig af sina barn, då mängden af deras Ledare förmått qväfva antingen sitt Förnuft eller sitt Samvete? Och skulle ej Religions-bespottaren, på detta sätt, få tillfällen nog att upprepa: *Se hvad folk Christendomen danar: slitige Kyrkogångare; ifrige Bedjare; men släte Menniskor; opålitlige Vänner; oredlige Medborgare; sfsviske eller farlige Undersåtare.* — En beskyllning, hvilken, så orimlig den ock är, endast i den mån skall befinnas vederlagd af erfarenheten, som Magten uphör att för Öfvertygelsen stifta sjelfmyndiga Lagar.

Må hända skall man invända, att detta snarare kunde lämpas på Inquisitionen i Spanien, än på Censuren i Sverge. Jag medgifver detta fullkomligt och oinkränkt; och detta torde fyllest bevisa, att jag ej talat mot Censuren, sådan den i ett protestantiskt land tilläfsventyrs kan tillåtas; utan emot des möjliga missbruk. Men mot dessa, hvar gifves en fullkomlig säkerhet? Hvar gifves för Censuren en så bestämd gräns, att den ej i den blinde Ifrarens, i den egennyttige och herrskningslystne Prælatens hand, och under täcket af Ståndsrit, af nitälkan för Religionen, Kyrkan och Staten, möjligen kunde blifva fullkomligt inquisitorisk? Det
All.

Allmänna Tänkafättet skulle gifva en motvigt mot denna magt; men det styres af Censuren, hvilken, öfverlemnad i en herrsklyften och fanatisk människas hand, kunde utesfänga allt det ljus, som skulle leda vår öfvertygelse; kunde skapa allt det mörker, som Hierarchien behöfde, för att återföra sitt fordna gyllene tidehvarf. En vis Regering, som skyddar och främjar Uplysningen, och anser för sin största ära, att styra ett tänkande och fritt folk, skall väl afvärja detta, och häri ligger vår närvarande trygghet och vår förhoppning; men en Regering är icke direct Dommare i Theologiska tvister, och den kan följaktligen ej hänna alla öfriga möjliga misbruk af Censuren, af fruktan för hvilka, ingen, som känner Litteraturens och Theologiens närvarande tillstånd, des behof, och det enda möjliga sättet att afhjelpa dem, skall taga pennan till Religionens försvar. En förödmjukande erfarenhet har, med ganska få undantag, allt intill våra dagar bevisat detta; — och om vi i Religions-uplysning äro åtminstone ett halft seculum efter våra grannar, Tyskarne, och ännu ej en gång förstå att värdera Deras förtjenster af en rensad Religions-lära, utan blott hunnit lära ols des smädenamn; torde man tilläfsventyrs

få föka orfaken dertill, mera i fruktan för Censurens möjliga missbruk, än i brist på god villja, lärdom och snille hos dem, som äro kallade till Religionens försvar.

Men jag glömmet, att det i allmänhet är en fruktlös möda, att härleda Religionens och Christendomens öfverklagade förfall från den sträfva, och mot den Protestantiska Lärans Esprit tämeligen stridande Censuren: En satts, som äfven på tydligare sätt, än jag det kunnat, ådagalagd, tilläfsventyrs torde kunna blifva ansedd både för paradox och heterodox, och på hvars oriktighet det ej behöfs starkare bevis, än att den vetterligen alldrig blifvit yrkad af våra Consistorier, hvilka, med nit för Religionen, ofelbart förena större kännedom af Församlingens brister och deras botemedel, än den enskille Religions-Läraren, hvilken således borde följa ett så högt och vackert efterdöme och —

TIGA —

Svar

Svar på den utkomna Skriften: En Skatte-Bondes strödda Reflexioner öfver Landtbruk och Bergshandtering, m. m.

Sedan Skattebonden, i början af des Skrift, gläder sig deråt, att i *Låsn. i Bl. Ämmen* finna de viktigaste ämmen upgifne, vidrörde samt mer och mindre fullständigt utredde; sedan han förklarar, att man icke alltid får begåra, att hela sanningen på en gång blir utvecklad; sedan han förkunnat Granskarens mellankomst, och att denne nyttjar sina skäl beskedligt och anständig; sedan han i anledning deraf förutspått, att Uplysning skall vinnas, och Svenska Allmänheten småningom afskudda sig den förebråelsen, att vara långt efter sin samtid och sina Grannar; sedan allt detta föregått, berättar han sin upmärksamhet hafva fåst sig vid et hans käraste ämne — det om Landtbruk i N:o 1 (af *Läsning i Bl. Ämmen*). En Bergsman, tillägger han vidare, har deröfver anfört sina tvifvelsmål i *St. Posten* N:o 40, och fått svar i N:o 61 och 62. Han medger, att ämnet förtjenar så mycken skriftväxling, och han medger äfven, att de stridande ådagalagt mycken insigt och nit för det allmänna Bästa. Han skyller den driftigheten, att uppträda som tredje

dje man i denna strid, på den tankan han
 hyser, att hafva någon erfarenhet. Jag har
 lefvat, säger han, min tid af nåra 30 år i
 Götha Rike, och nästan lika länge i Svea,
 rest mycket derinom, något utom, både ge-
 nom Landsbygden och Bergslagen, ej utan
 upmärksamhet. Jag är Skattehemmansägare,
 Odlare med möda och arbete i stenviga åkrar,
 med vinst och fördel, af kårr och måsjar.
 Se här min recommendation. Kan hända, den
 ej vinnes af det efterföljande. Denna lista
 osäkerhet hos Skattebonden torde likväl nu
 vara i det mesta försvunnen, sedan han och
 Allmänheten i en Theologisk Vecko-Tid-
 ning blifvit undermåttade, att Författaren,
 till i fråga varande Skrift, har full känned-
 om af sitt ämne och den sällsynta förmågan
 att göra sig angenäm för alla Läsare; att
 han har för affigt att förlika de öfver dessa
 ämnen i Dagpapper och Journaler stridande
 Partier; att han i sanning har afstängt mån-
 ga opinioner; att han, fastän försvarare af
 Bergshandteringen, likväl icke förnärmat Å-
 kerbrukets rättigheter; att han rörer ock ställ-
 ningen för bägge Handteringarna i Småland,
 och vill att de skola bistå hvarandra; att det-
 ta är ganska rätt; att om Boken läses utan
 fördom och med godt uppsåt, så förstörer hon
 många stridigheter, som ännu kunna vara;
 att när en Bruks-Patron förenar Bondens
 in-

intereſſe med ſitt eget, ſaknar han alldrig biträdden; att ett öfvertygande exempel deraf är nu vid Ryds Bruk, och att detta exempel hedrar Ägarens både förſtånd och hjerta. Detta yttrande (Se Tidningar för Wexiö Stift, N:o 20, 1799), har ſedermera blifvit infördt i Falu Tidning och i Stockholms Poſten.

Mätte jag ej, yttrar ſig Skattebonden, (pag. 2.) förgå mig med otjenliga ord, då jag drifves af nit och värma för en, i min öfvertygelse fäſtad, riktig ſatts. Vi hafve här ſåledes tämeligen tidigt; det vill fåga: innan någon bevisning föregått, fått beſtämmt veta, att han drifver en riktig ſatts. Han synes likväl icke ſjelf vara fullt ut lika fäker derom, då han, 10 rader längre ner på ſamma ſida, tillägger: det kan hända, att jag tager miſte om grundſattſerne, och irrar mig i omdömet. Han förläkrar, att han undflyr det Politiska ſå mycket han kan, och tvärt af ſtadnar, när det nödvändigt möter. Han förläkrar vidare, att framlägga ſina uppgifter, utan att dermed på minſta ſätt flöta eller förminſka värdet af Herrar Correſpondenternes tankar. Om han, i ſin ſkrift, verkligen hållit hvad ſåledes på deſs förſta blad blifvit låfvadt; måſte man, på ena ſidan medgifva, att han i egenſkap af Granskare, verk-

verkligen ådagalagt mycken beskedlighet, äfven som, på andra sidan, att faken genom hans bemödande, icke färdedes vunnit i klarhet, så länge både den ena och den andra Correspondentens tankar behålla det värde, de förut ägde. Läsaren har således full rättighet, att äfven på Författarens egna ord grunda sina anspråk på den noggrannaste anständighet i skriffättet; men han hade fullkomligen orätt, om han i annat, än en Författares vanliga pligter, trodde någon fordran här ligga förvarad, att erhålla nytt ljus i det omtvistade ämnet.

Efter denna förberedelse, kommer vår *Skattebonde* till sjelfva faken. Jag vill förföka, att först, men icke rätt länge, följa honom från sida till sida och nästan från rad till rad; att sedan nagelfara några de hufvudsakligaste inkast, hvarmed han trott sig kunna möta de i närvarande ämne yttrade tankar, och sluteligen, att framlägga några allmänna anmärkningar, öfver hans sätt att iakttaga en Författares allmänna och mäst gifna pligter. Härmed har man likväl för ingen del till systemål, att fullständigt uppdaga huru ofta de i föregående stridskrifter yrkade sattsler, i denna skrift blifvit vrängde; huru ofta nya och alldeles orimliga blifvit

Mot-

Motståndaren pådiktade; hvad möda *Skattebonden* gjort sig att sedan vederlägga dessa fistnämnda; huru många uppenbara förbryteller blifvit begångna emot slutkonst, emot fanning, emot de allmänna antagna lagar för skriffätt och anständighet; huru ofta falska tankar blifvit flödda på falska uppgifter; och detta allt under en synbar förtröstan på Läfarens bekymmerslöshet, icke mindre om ännets fanna beskaffenhet, än om kändedomen af de fattfer som verkligen blifvit yrkade, och skälen hvarpå man trott dem vara grundade. Att upptaga och anmärka, allt hvad i närvarande Skrift synes bära denna stempel af en ofta, men till äfventyrs icke särdeles skickligt använd vrängningsförmåga, af en uppenbar, fast tämeligen o-händigt riktad arghet, af falsk slutkonst och alldeles förolyckad qvickhet; vore att skriva ett arbete, ännu vida voluminöusare än *Skattebondens*, utan att saken derigenom kunde särdeles vinna i klarhet, öfver hvad den redan i det hufvudsakeliga och i tänkande människors ögon, verkligen äger. Någon ytterligare vidlöftighet torde desutom icke behöfva användas, för att förmå vår Allmänhet, att med obehag vända ögonen ifrån stridskrifterne i ett redan så länge omtvifadt äm-

ne, i synnerhet då de nyaste inkasten för ingen del synas gifva anledning att betrakta ämnet under någon ny och vigtig synpunkt. Man ämnar således här, af hvad *Skattebonden* antingen oriktigt uppgifvit, eller uppläteligen mistydt, eller oredigt sammanblandat, eller utan bifogade skäl trott sig hafva vederlagt, icke anföra mera, än hvad som synes göra fyllest, för att äfven hos den minst uppmärksamme Läsare väcka den känsla af rättvisa, som bjuder, att åtminstone efterse, huruvida de klandrade skrifterne äro af det innehåll, som en Granskare med *Skattebondens* förståndsförmåga, autorliga redlighet och ton, funnit för godt att tillägga dem.

På första sidan (Afhandlingen om Landtbruk &c. Läs. i Bl. Ämn. N:o 1), säger *Skattebonden* (pag. 2.), *tages för afgjort mycket, hvarom jag tviflar; till ex. den sanningen, att Jordbruket är den enda sanna Grundvalen, m. m.* Det ordet *enda* passar väl till *Slåtterna* i Skåne, *Fahlbygden* i Västergötland, och vissa delar af Östergötland, Södermanland, Upland, *Wästmanland* och *Nerike*; men huru otillämpligt är det icke i afseende på mycket annat; såsom *Kopparbergs Socken* i *Dalarne*, *Philipstads Bergslag* i *Wärmland*, med flere, *Fiskerierne* i *Bohuslähns Skärgård*, *Handeln* och *Fabri-*

brikerne i Stockholm, Gôtheborg, m. m. Tag
borrt 300,000 Skeppund Jerns export-vara.
Huru slår det till med oss då? Likaså med
det öfriga. Jag tror vi göra bäst, då vi
lämne äfven de andra Nöringarne den he-
dern, att hvar på sitt sätt grundlägga Ri-
kets anseende och sjelfständighet. Vi Landt-
män blottställe oss åtminstone då icke för den
skälige förebräelsen, att vara i hög grad E-
goister, tilläggande oss endast all förtjenst,
med de öfriga Nöringarnes uteslutande. Skulle
icke i anledning af dessa yttranden, en Lä-
sare, som gifvit sig den beqvämligheten, att
läsa Skattebondens strödda Reflexioner, utan att
jämföra dem med den critiserade Afhand-
lingen, kunna tro, att den sednares För-
fattare verkligen uppgifvit Jordbruket så-
som enda Närings-grundvalen för hvarje
Provins, hvarje ort, hvarje socken, hvar-
je skärgård, och, det som vore det för-
underligaste af allt, hvarje Stad; att han
yrkat alla Svenska Bruks förstöring, och
velat beröfva sitt Fädernesland hela dess
jern-export; att han velat neka alla Nä-
ringar, utom Jordbruket, den hedern, att
hvar på sitt sätt grundlägga Rikets anse-
ende och sjelfständighet; att han tillagt
Landtmännen all förtjenst, och uteslutit
de andre Nöringarne derifrån. Man måste
bekänna, det vore icke vackert att hafva
yr-

yrkat och gjort allt detta. Något torde dock, icke få alldeles utan all grund, i detta afseende kunna lägas till den critiserade afhandlingens försvar. Det synes halva varit *Skattebondens* plikt att litet längre utsträcka den meningen, hvaraf han anfört blott en rad. Den hade i detta fall kommit att säga, hvad den säger i Afhandlingen, nemligen att *Jordbruket dr den enda sanna grundvalen för hvar och ett sådant Rikes styrka, anseende och sjelfständighet, som inom sitt sköte ej saknar vidsträckt odlingsbar jord*, (Läsn. i Bl. Ämn. N:o 1, pag. 47). Här var således icke frågan om en Provins, eller en Socken, eller en Skärgård, eller en Stad, utan om ett *Rike*, och såttsen yrkades med det villkoret, att detta Rike skulle äga vidsträckt odlingsbar jord. Och deraf, att man ansett Jordbruket vara grundvalen för ett Rike af denna beskaffenhet, synes icke rätt klart följä, att man i och med det samma verkligen velat beröfva de andra Näringarne all heder och all förtjenst. I byggnads-vägen åtminstone, hvarifrån denna bild synes vara tagen, är det ännu något mera än hufets grundval, som gör nytta och förtjenar uppmärksamhet. Vis-
sa ställen i den critiserade Afhandlingen synas desutom i någon mån böra frikän-
na

na dels Författare ifrån den, i närvarande Tidevarf, icke rätt milda förebräelsen, att han velat exclusift gynna någon viss Näring. Man läser redan på första sidan (pag. 47, rad. 10) att *Handel, Bruksrörelse och Fabriker hämta deras förnämsta samhällsvärde från det stöd de gifva Jordbruket.* Längre fram i samma Afhandling (sid. 55, rad. 3.) yrkas *jdmnliskt beskydd, gemensam frihet, odelad ömhet för Näringar, hvilka, såsom barn af samma föräldrar, böra räcka hvarandra valvilligt handen, dela hvarandras mödor, lika njuta alla förmåner.* I en sednare stridskrift öfver detta ämne (hvilken, som vår Skattebonde (pag. 10) berättar oss, blifvit honom af en vän tillkickad, under det han *jatt och skref sina betragtelse* öfver förra Afhandlingen), påstås af samma Författare (Läsn. i Bl. Ämn. N:o 14 & 15, pag. 89, rad. 24), att *Bergsrörelsens nytta för en Stat, och i synnerhet för Sverige, är så alldeles gifven, att den väl ndppeligen af någon tänkande menniska någonsin kunnat bestridas; att den upptager verkliga skatter ur jorden, alstrar en ganska riktande exportvara, bereder afsättning för Jordbrukets afkomst, ger uppehälle åt en mängd inbyggare, och riktar Stats-Cassan med Jäkra och*

be.

betydeliga inkomster. I samma skrift (pag. 96, rad. 5) anmärkes, att Bruksrörelsen kan åberopa till sitt försvar, sin aldeles gifna gagnelighet för Staten, o. s. v. Enligt denna theorie borttages väl således icke Sveriges 300,000 Skeppund Jerns exportvara. Mig synes att Skattebondens, antingen redlighet att framställa sin Motståndares skäl, eller hans skicklighet att utleta en Afhandlings verkeliga innehåll, mera än Sveriges jern-export, löper fara att här gå förlorad. Det torde desutom icke vara otjenligt, att här upprepa, hvad redan blifvit anmärkt, såsom skäl emot den allmänna nödvändigheten af vidsträckta Bruks privilegier, att ganska många Bruk i Sverge, blifvit upptagne, samt beständigt förmått drifva en förmånlig tillverkning, utan att äga några för Landtmannen betungande Privilegier. Dessa hafva väl också alltid haft, och äga ännu i dag, deras betydliga del i Sverges jern-export. Bruksrörelsen synes således icke förtjena den förebråelsen, att i sin natur vara nog litet båtande, för att behöfva privilegier på någon annan Närings bekoftnad. Något hopp synes Sverge således kunna äga, och detta hopp grundadt äfven på egen erfarenhet, att en dag i utöfningen, lika som nu i Lagens bokstaf,

se

se Jordbrukets band upplöste, utan att gå miste om den minsta del af sin Bruks-tilverkning.

Det är sannt, fortfar Skattebonden (p. 3, rad. 22), de andre behöfva vår säd, stalloxar, smör och ost; men vi behöfva (nb.) lika så vdt deras jern, till billar, plogar, yxor, spadar, jernslänger m. m.; och det som mest grämer mig, till Köpmannens öfverflödsvaror, i större mängd, än vi borde. Kunde vi dem förutan hämta våra behof ifrån Pettersburg och London; allt för väl kunde de taga sina från Riga, Revel, Danzig och Lybeck; och således öfven sitt bestånd ifrån andra Länders Jordbruk. På denna sinnrika uppgift, följer den icke mindre sinnrika frågan: hvarföre de sitt Samhällsvärde endast af det stöd de gifva Jordbrukaren, mera än vi, vårt Samhällsvärde, af det stöd vi gifve Närings-Idkaren? Här har Skattebonden åter funnit för godt, att tillåta sig, som han det nog ofta gör, en icke rätt obetydlig förändring af det som blifvit sagdt i den critiserade Afhandlingen: der står förnämliga Samhällsvärde (pag. 47, rad. 13), men hos Skattebonden har detta uttryck oförmärkt blifvit förvandladt till endast Samhällsvärde (pag. 4, rad. 4), hvarigenom Skattebonden just icke haft den ädelmodigheten, att gif-

gifva sin Motståndares fatts någon ny fullkomlighet. För att förklara hvarpå man i öfrigt grundat, icke den sattsen som *Skattebonden* således funnit för godt att tillägga den critiserade Afhandlingens Författare, utan hvad denne verkligen med tydeliga ord yrkat, att nemligen Handel, Bruksrörelse och Fabriker hämta deras *förndmsta* Samhällsvärde från det stöd de gifva jordbruket, torde man icke behöfva inlåta sig i någon färdeles djup undersökning, då denna sistnämde och verkligen yrkade fatts uppkommer skäligen naturligt från öfvertygelsen om Jordbrukets öfverlägsna betydlighet för hvar och ett Rike, som har vidsträckt odlingsbar jord. På hvilka skäl denna öfvertygelse åter hvilat, torde vi få tillfälle att visa, då *Skattebonden* längre fram i sin skrift, fätter behörigheten af namnet *Hufvud- och Moderndring* i fråga. Här vill man blott anmärka, att man icke utan allt skäl tror sig kunna yppa någon tvifvel om riktigheten af *Skattebondens* fatts, att Jordbrukaren behöfver *lika så väl* Brukens jern, som Bruken behöfva Jordbrukarens fäd, stall-oxar, smör och ost. Det är säkert att de bägge behöfva hvarandras varor ganska väl; att den ena icke gör stora framsteg utan den andra; att deras ge-

men-

men samma Naringstäflan, och det fria utbytet af hvarandras varor, skapar bägges högsta förkofran och tillväxt. Likväl har man skäligen allmänt antagit såsom alldeles gifvit, att de varor, som fordras för lifvets uppehälle, äro ännu nödvändigare än alla andra varor; och man synes hafva antagit detta på goda skäl. Häraf tyckes också följja, att Jordbrukarens säd, stalloxar, smör och ost äro ännu en grad nödvändigare för Bruksidkaren, än dennes jern för Jordbrukaren. Kanhända vore det också för denne sistnämnde nog lättare, att i nödfall, såsom en bi-handtering sjelf tillverka sina åkerredskap, än för Bruksidkaren att sjelf producera alla de lifsmedel han behöfver. Kanhända vore det desutom för vår handelsväg mera vådeligt, om Brukshandlingen hämtade alla sina förnödenheter från andra Länder, än om Jordbruket från dem hämtade sina billar, plogar, m. m. Ännu ett skäl återstår, som synes ganska hinderligt ligga i vägen för Skattebondens satts: att om Jordbrukaren, Bruken förutan, kunde hämta sina behof ifrån Pettersburg och London, kunde Bruken alltför väl taga sina från Riga, Revel, Danzig och Lybeck. Detta skäl synes desutom vara af någon vigt, i frågan om Jordbrukets betydighet, och des förmå-

ga att bereda en Stats sjelfständighet. Det finnes i den critiserade Afhandlingen (pag. 48, rad. 2.), och lyder sålunda: *dr et Rike omgivet af flera haf och har mäktiga Grannar, blir denna Näring (Jordbruket) af dnuu större vigt: Fiendtliga Flottor kunna tillstånga all utförsel af bytesvaror, kunna afskåra all tillförsel af livets första förnödenheter; då deremot landtbruket har sin ndring och sitt försvar inom sitt eget sköte.* Måne icke i detta förhållande verkligen ligger ett skäl, hvarpå man med någon framgång kunnat yrka en företrädesrättighet för Jordbruket, ifall en sådan rättighet någonlin borde tilläggas någon Näring inom Staten? Nu torde likväl Läsfaren, om han med någon upmärksamhet följt närvarande skriftväxling, hafva funnit, att denna företrädesrätt aldrig blifvit yrkad, för att dermed utverka för Jordbruket några exklusiva fördelar; för att dermed syfta på inskränkningar i andra Näringar; för att från dem utvinga bidräden för Jordbruket; för att, till dess fördel, gifva Skrå-andan nya verkningssgrunder. Med alla de anspråk Jordbruket synes äga på omvårdnad och hägn, skulle det likväl alldrig af Styrelsens magt och klokhet, rättmätigt kunna fordra en enda företrädesrätt på de öfriga näringar-

nes

nes bekostnad, en enda inskränkning i des-
 sas frihet att tillverka varor och med den
 största egna fördel afyttra dem. Man har
 tvärt om bemödat sig att visa Jordbrukets
 hela betydighet för en Stat, endast för
 att derigenom göra det någorlunda begrip-
 ligt, till hvad grad det varit stridande
 mot all rättvisa och all klokhet, att för den
 viktigaste af ett odlingsbart lands Närin-
 gar, bereda ett skrå-tväng, hvars utöf-
 ning emot hvarje mindre vigtig Näring
 äfven skulle hafva varit orättvis och o-
 klok. Man har således med säkerhet all-
 drig haft för afsigt, att tillvinna Jordbru-
 ket några fördelar, som skulle likna vissa
 Bergverks rättigheter öfver Skattemannen,
 vida längre utsträckta, än våra Handt-
 verks skråens rättigheter öfver Allmänhe-
 ten: man har icke syftat längre, än att
 göra en, i naturlig rättvisa, i den enkla-
 ste Styrelse-klokhet och i vår Grundlag
 förvarad rättighet, för Landtmannen gäl-
 lande, den nemligen att utan hinder pro-
 ducera, och till sin egen högsta fördel af-
 yttra, alla de varor, hvilka kunna häm-
 tas från den jord, som är hans verkeli-
 ga egendom. Det är väl visst att *Skatte-*
bonden i dessa grundlättsor funnit en stark
 Landtmanna-egoisme; att han i dem funnit
 en afsigt ligga förborgad, att beröfva

Sverige hela dess jern-export; att han funnit dem rakt leda till alla andra Näringsars uteslutande; men det synes efterhand blifva föga mindre tvifvelagtigt, att *Skattebonden* icke rätt väl uppger sin Motståndares skäl, och sedan räsonerar öfver dem tämeligen illa.

Skattebonden fäster sig dernäst vid följande uttryck i den critiserade Afhandlingen: *Denna Näring (Jordbruket) är den gifmildaste på tappre och hårdade Stridsmän och på de förnödenheter ett Rike behöfver till sitt försvar. Skattebonden* yttrar sig i anledning häraf (pag. 4, rad. 12): *detta låter vackert; men är förhållandet sådant? För att visa, att förhållandet verkligen är helt annorlunda, ger han* ois den historiska underrättelsen, *att det i gamla tider var Peder Svensson i Wibberboda, som med 5000 Bergsmän bistod GUSTAF ERICSON och gjorde Revolution emot Christian Tyran; att i sednare tider, då Konung GUSTAF den III:dje var i nöd, sökte han icke Slåttbonden, utan Dal-Allmogen, och först Bergsmännen, som han kände vid en af de sista Riksdagarne hafva blifvit med oförsigtiga Tal förrolämpade. Han berättar ois vidare, allt för att visa, att det förhåller sig annorlunda, att Slåttbonden icke har många barn; att om han har två söner, blir den äldre Hemmans-*

mansbrukare, den yngre hans dräng och mer-
 ändels dör ogift; att deremot Smedsflugorne
 nästan alltid äro fulla af barn; att desse,
 fullväxte, gå ut i Landmannens tjenst, och
 blifva sedan Ryttare, Soldater, Torpare,
 gifta sig och lämna nya Recruter; att man
 gör denna Näring (Bergsrörelsen) mycken
 orätt, när den förblandas med dem, som
 draga Arbetaren från Åkerbruket; att den
 tvårtom, meddelar Landet årligen en folkhop
 till Landets tjenst, nya Skattdragare för Kro-
 nans inkomster; att detta sker till mera be-
 tydlighet, än Financiererna hunnit påräkna;
 att desse (Financiererna) se effekten, utan att
 veta hvarifrån den kommer. Jag nödgas be-
 känna, att jag af allt detta, ehuru bevisan-
 de det må vara, ännu icke blifvit fullkom-
 ligen öfvertygad om origtigheten af den
 mening, som i den critiserade Afhandlingen
 blifvit framställd. Jag vill tvårtom nästan
 tro, att den delen af Svenska Arméén, som
 före, under och efter GUSTAF I:s tid, samt
 under och emellan våra många och blodiga
 krig, blifvit anskaffad och underhållen af
 vårt Jordbruk, måste hafva varit, och än-
 nu i dag vara, nog större, än den del af
 samma Armée, som af vår Bergshandtering
 fordom blifvit och ännu blir anskaffad och
 underhållen; att Konung GUSTAF III:djes till-
 flygt till Dal-Allmogen, och det välvilliga
 biträde han af densamma njöt, icke tyc-

kes rätt starkt bevisa *Skattebondens* fatts; att Bergsmännens *första* anlitande dervid, är en ännu icke rätt påliteligt bekräftad historisk sanning, emedan GUSTAF III. je hvarken begärde eller erhöll något biträde af *Bergsmännen*. Jag har desutom tyckt mig märka, att Slättbonden, lika som andra lägre Näringsidkare, när de äga sin utkomst, i allmänhet ofta nog har tämligen många barn; att af de två supponerade sönerne, den andre i ordningen icke alltid och beständigt blir dräng, och att denne äfven icke rätt sällan dör gift. Jag är nästan läker, att de fleste Ryttare, Soldater och Torpare i Sverge, och i alla Länder, icke äro Bergsmän och icke af Bergsmanna-extraction. Det vore verkligen orätt, som *Skattebonden* det påstår, att förblanda denna Näring med dem, som draga Arbetaren från Åkerbruket, om denna beskyllning utsträcktes längre, än dertill, att forandet, i stället för Jordbruket, blir den närmast Bruken boende Allmogens hufvud-yrke, och att de Hemman, som antingen genom förpantningar eller skatteköp, nästan för ofta komma i en Bruksägares hand, merändels till sitt jordbruk derigenom vanvårdas, att åboens mesta arbetsförmåga nedlägges på kolning, vedhuggning och körflor. Det är ganska sannt, som *Skattebonden*

den det säger, att *Bergshandteringen* meddelar Landet ärligen en *Folk-hop* till Landtmannens tjenst, nya *Skattdragare* för *Kronans Inkomster*: jag har dervid intet annat att anmärka, än att Landtbruket också synes äga denna förtjenst. Jag måste i öfrigt förklara, att jag alltid befunnit mig på ett alltför stort afstånd från Styrelsen, för att kunna antingen bestyrka eller bestrida, hvad *Skattebonden* säger om våra *Financierere*, att de se effekten, utan att veta hvarifrån den kommer.

Männe man skall vänta, frågar *Skattebonden* (pag. 5, rad. 10), *Ödemarkernas framtida fruktbarhet af Åkerbrukarens flit*? Af hvilkens flit skulle man väl elljest vänta den? *Icke öfverger Slåttbonden*, försäkrar *Skattebonden*, sin maktighet och fruktbarande jord, för att inrätta *Nybyggen i Lappland*. Till *Lappland* torde han väl ivärligen villja begifva sig för att inrätta *Nybyggen* eller för hvad ändamål som helst; men väl till de odlingsbara trakterne inom närmast belägna *Recognitions-skog*, eller till nästa allmänning, om icke få väl den ena som den andra vore för honom tillsluten. På detta fätt har åtminstone både *Sverige* och alla andra *Länder* blifvit bebyggde och befolkade. Att företag af denna art ännu i vår tid icke upphört

hört att vara begärlige för den jordbrukande folk-claffen, derom vittna de mångfaldige anförningarne vid våra Härads-ting, om tillstånd att inom allmänningarne få upptaga ny jord, ehuru den icke får besittas under evärdelig ägande-rätt, utan endast under vissa frihets-år, och bifallet desutom, då det beror af de i allmänningen delägande Härads-boers enhälliga samtycke, icke utan mångfaldiga svårigheter, och följaktligen ganska fällan bevilljas. Man borde härom minst behöfva under-rätta Skattebonden, hvilken, som han för-fäkrar oss, *sjelf dr odlare med möda och arbete i steniga åkrar, med vinst och fördel, af kärr och måssar.* Vi böre tro hvad han i odlingsvägen säger oss, ehuru han i öf-rigt, och i synnerhet i sina uppgifter af andras grundfattser, för ingen del synes vara rätt trovärdig; och för en man med nyfärdig odling förtjenst och egna arbetsförmåga, ser jag icke huru ett Ny-bygges upptagande i en odlingsbar trakt, kan visa sig åtfölgt af så många öfver-vinneliga svårigheter, ehuru jag gerna medger, att en flyttning till Lappland, om den vore ett öundvikeligt villkor för odlingen, kunde äga sin betänklighet. *Ännu mindre, fortfar Skattebonden, Egen-domsherrn, om icke denne med Bergverks*
an-

anläggning får förena inrättandet af Nybyggen, hvarpå vi just nu gä ett stort och hedrande bevis. Jag medger alldeles oinfränkt, lika som jag det alldrig förut bestridt, ej mindre att våra Egendoms-herrar i allmänhet skola sannolikt ganska ogera flytta till Lappland, än att vår tid är utmärkt af ett företag till Bruksrörelsens och Landtbrukets gemensamma båt-nad, så stort och djerft och hedrande, så vidsträckt i sin omfattning, och så viktigt och patriotiskt till sina följder, att det redan under sin första fortfattning, och om det åtfölles af den framgång, som af Inrättarens klokhet, drift och uppoffringar kan väntas, snart torde kunna jämföras med det hitintills största hushållningsföretag, hvaraf Sverige kan berömma sig, jag menar förändringen af Svaneholms Gods i Skåne. Företaget, att till allmän och enskild båt-nad, öppna nya, långt upp i vår Nord belägna, malmberg, äger, utom förtjensten af sin vigt och gagnelighet, äfven den mycket fällsynta, att vara börjadt och fortsatt, så mycket jag vet, utan uppoffringar af Kronans egendom, och utan några orättvist uttvingade biträden och monopoliska fördelar, från den angränsande Skatte- och Krono-Allmogen. Förtjensten af ett sådant företag, af Inrät-

tandet af en vidsträckt Bergsrörelse inom en förut föga befolkad och ganska Närings-
 svag Provins, som likväl äger de största rikedomskällor för Brukshandteringen och Staten, och detta utan all skynit af monopolie, utan någons förfång och till ortens allmänna båtnad; förtjensten af ett sådant företag, säger jag, är väl ofstridigt, man skall näppeligen neka detta, större än den, att i egenskap af privilegierad Bruksägare, eller i egenskap af väl lönad Embetsman vid et Bergverk, som drifves med årlig förlust för Staten, eller i hvad egenskap som hellst, mera ihärdigt och argt, än med kändedom och skäl, försvara Bruksprivilegier, som i alla tider varit stridande mot naturlig rättvisa, och hvilka sedan 1789 äfven varit stridande emot vår Grundlag. Jag gör mig således förfäkrad, att *Skattebonden* och jag, i frågan om förstnämnde Bruks-Idkares ovanliga och öfverlägsna förtjenst, äro af alldeles samma öfvertygelse, och man skall snart finna, att vi äro det i flera ämnen, än detta. — *Vi må prisa vårt Landthruk, säger Skattebonden, så mycket vi villja, och begåfva det med Titel af Modernåring, eller Hufvudnåring, så blir Lappland ödemark ännu i många sekler, om behofvet af odling ej får annan grund. Det är omöjligt*

ligt att tänka likare, än Skattebonden och jag här göra det. *Men* lät, säger han, *Malmbergen vid Sillbojock, Alkievara, Routivara, Gellivara, Siggevara, Kur-ravara, Sårkivara, Swappavara, Fuc-kasjerfvi, med otaligt flera, komma i rig-tig arbetsdrift! Låt de sex stora Älfver-na blifva aprånfade och brukbara! och låt vägar anläggas från Umeå till Sillbojock, ifrån Luleå till Qvickjock, ifrån Råneå till Gellivara och Fuc-kasjerfvi, ifrån Torneå till Utsjocki, samt tvärväg ifrån Tårna till Särsele, Arieplög, Fock-mock, Gellivara, Torneåfors, Kengis!* m. m. Jag nekar icke, att hela denna passage är utmärkt af en verkelig energie, eger förtjensten af en vis stark vältalighet; men Läsfaren gör verkligen den critifera-de Afhandlingens Författare orätt, om han, i anledning af allt detta, tror; och *Skat-tebonden* gör det, om han påstår, att nå-gra grundlåttsler, under hela skriftväxlin-gen, blifvit yrkade, som skulle ligga i vägen, för den *rigtiga arbetsdriften* vid vå-ra nya *malmberg*; för våra *strömmars för-sättande i farbart tillstånd*; för *nödvändiga communicationers* öppnande i *Lappmarken* och hvar som hellst. Den critiferade Afhand-
lin-

lingens Författare, är i denna sak till den grad oskyldig, att han verkligen, och långt tidigare än *Skattebonden*, yrkat just det samma. I nyssnämnde critiserade Afhandling läser man skenbarligen (pag. 53, rad. 16), att *vissa trakter i Sverige äga omdetliga skogar och malmstrek, dit de verk, som fordra ömrig skogstillgång, och nu äro belägne i skoglösa orter, med fördel för Riket kunna flyttas.* I samma Afhandling (pag. 52, rad. 6) påstås, att *alla de durkfarter, till hvilka våra insjöar och strömmar gifva så många och fördelagtiga lägenheter, borde blifva påtänkte och i verket satte.* Den critiserade Författaren är väl således, åtminstone i detta ämne, fullkomligt oskyldig, då han icke allenast alldrig bestridt, utan äfven yrkat, hvad *Skattebonden* här med mycken patriotisme föreslår. Det är likväl ostridigt, i synnerhet med en förutfatt mindre upmärksamhet hos Läsaren, att en Granskare kan äga sina skäl, 1:o att vränga, mistyda, orätt framlägga sin motståndares sattsfer, 2:do att pådikta honom sådana, som han aldrig ägt och yrkat, och 3:tio att tillägna sig motståndarens tankar, och använda dem till vederläggning af andra tankar, som utgöra motfattsen af hvad motståndaren verkligen

gen

gen påstått. Likväl synes *Skattebonden* altför frikostigt begagna sig af en vederläggningsmethod, som, oagtadt all den verkan den torde kunna medföra, ändå i sin natur icke synes vara färdeles aktningvärd; som i längden äfven icke torde vara rätt pålitelig; som icke verkar på alla Läsare, och som åtminstone med mycken sparsamhet synes böra användas. *Skattebonden* bibehåller dock denna method, ifrån första sidan till sista sidan af sin skrift, och det är detta, som *Skattebonden* i mitt tycke icke hade bordt göra. — *Det skall helt säkert*, tillägger *Skattebonden* i anledning af de föreslagna Malm-brytningarne, ström-ränsningarne och väg-uptagningarne i Västerbotten och Lapp-land, utan annan anstalt, hända, att många tusende tunneland blifva odlade inom ett fjerdedels seculum och Folkhopen i mohn der-
 efter ökad. Detta medgifves oinskränkt, likväl med ett och annat uttryckeligt, och som det synes, icke alldeles öfverflödigt förbehåll; nemligen, att icke både de odlingsbara och icke odlingsbara trak-
 terne af tillstötande skogar fridlyfas från odling (detta vore väl ofelbart ett hinder för odlingen); att man för ingen del måtte företaga sig, att förfölja som vilddjur, och bränna som kättare, hvarje Nybygga-
 re,

re, som fätter sig ner på dessa skogar för att upptaga nya hemman; att angränsande Hemmansägares varor icke fättas under monopolie; att dessa varors afyttring följagtligen icke af Lagar föreskrifves böra ske endast till något visst Bruk; att Bruksägaren icke får rättighet, att ensam bestämma varupriserne, utan att Hemmansägaren, under fri concurrence både emellan Köpare och Säljare, får afyttra sin vara emot hvad pris, och till hvilken, han sjelf för godt finner; att Hemmansägaren icke drages under Bergshandteringens Domstolar och Embetsmän, utan får fortfara att lyda under sina egna vanliga; att verkliga Jordägares rättighet, att behandla sin jord på hvad sätt de finna vara förmonligast för sig sjelfve, icke måtte inskränkas till förmån för de i granskapet belägna Bruk; att Åboerne på de i orten belägna Krono-hemman, icke måtte tvingas att till Bruken afstå sin rättighet till Skatteköp, derföre att dessa Hemman kunde af K. Bergs-Collegium pröfvas vara *nödvändige och nyttige* för Bruken; att inkräktningssmethoder genom förpantning, icke göres lättare, än den enligt Lag är, eller behöfde vara; att en Krono-åbo icke behöfver vika från Hemmanet för hvarje Bruksägare, som infinner sig der, med rän-

räntefordringar i sin hand, o. s. v. Med blott dessa förbehåll, vill jag öppenhjertigt godkänna en fatts, som jag desutom ofta förut yrkat, och hvilken likväl af *Skattebonden* här blifvit framställd såsom skäl emot hvad redan i detta ämne är sagdt; nemligen, att genom Bruks anläggning i en ort, gynnas Jordbruket, befrämjas odlingen, ökes folkmängden. Jag vore verkligen nyfiken att veta, huru mycken tid och huru långvarigt upprepande ännu fordras, för att göra det för hvar och en begripligt, att man kan värdera en i sig sjelf, för Staten och andra Näringar nyttig handtering; att man kan inse hela dess betydlighet; finna rättvisan af det billiga beskydd den af Styrelsen njuter; och nitälska för dess förkofran; utan att derföre godkänna de Skrå-rättigheter, de förolämpande företräden, som den, emot all rättvisa och all Näringskloket, fått rycka åt sig.

Läsaren torde nu tillåta, eller kanhända snarare, ålägga mig, att icke längre följa vår *Skattebonde* från sida till sida, och från rad till rad. Hvad redan blifvit sagdt, torde fyllest bevisa nödvändigheten af, att under läsningen af *Skattebondens* skrift, äfven rådföra den critiserade Afhandlingen, och hela den föregående skrift-
väx-

växlingen i detta ämne. Hans anmärkingar äro väl ofstridigt af den beskaffenhet, att de åtminstone icke utan all försigtighet böra godkännas såsom fullkomligt grundade. Någon rättvisa torde äfven en critiserad Författare äga rättighet, att i detta afseende fordra af Läsaren. — Jag vill ännu blott vidröra några ställen i *Skattebondens* skrift, som synas förtjena någon större uppmärksamhet, än hvad han i öfrigt, och med en verkligen, hela arbetet igenom, fullkomligt consequent slutkonst och ton, funnit för godt att anföra.

Den tiden Svenska Partierne handlade uppenbarligen, säger Skattebonden (p. 9, r. 10), skulle det ena nödvändigt tala för Landtbruket, det andra för Näringarne. (Man talar således icke för en Näring, då man talar för Landtbruket). Det förra antog och firade Sully för sin hjelte, det sednare Colbert. Men männe denne förstörde Landtbruket, då han inrättade Fabrikerna? och männe icks Sully var altför klok, att minska värdet af Fabrikerna? Han snarare upmuntrade dem, då han ville skaffa bonden afsättning och uphöja hans välmåga så, att han hvar Söndag kunde äta sin Kyckling. Mig synes att Skattebonden varit i någon förlägen-

genhet, då han velat upplysa Låfaren om de Franfyska Statsmännens hushålls-grundfätter: ockfå torde hans redogörelse deröfver, nåppeligen böra anses såsom rätt bestämmd eller rätt pålitelig. Det är väl ganska vifst, att *Colbert* icke alldeles och rent af förstörde det Franfyska Jordbruket; men nog var det tåmmeligen lidande under hans administration, och nästan så mycket det under en laglig och Monarchisk Styrelse kan vara. Han bemödade sig, såger en vidtberömd Engelsk Författare *), att förordna öfver ett stort Rikes Industri och Handel, efter modellet af ett Stats Embetes underlydande Departement; och i stället för att tillåta hvarje menniska, att söka sina egna fördelar i sin egen näringsväg, enligt jämnlighetens, frihetens och rättvisans grundfätter, gynnade han tvårtom vissa grenar af Industrien med ovanliga privilegier, under det han tillika betungade andra med ovanliga inskränkningar. Han fann icke allenaft för godt, i likhet med andra Europeiska Statsmän, att mera gynna Städernes industrie, än Landtbygdens; han ville till och med, för att understödja den förre, nertrycka och kufva den sednare. För att skaffa godt köp på lifsmedel för Städernes Invånare, och derjemte upmuntra Manufactu-

N:o 21 & 22.

E

rer,

*) Adam Smith, Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Vol. III, p. 268.

rer och utländsk Handel, förbød han all utförsel af Spannemål, och han uteslöt på detta sätt Landets invånare från hvarje utländsk handelsplats, för den betydligaste delen af deras producter. Detta förbud, i förening med de inskränkingar, som Frankrikes gamla Provinse-Lagar ålade den inhemska spannmåls-handeln, och i förening med de arbiträra och förnedrande pålagor, hvarmed jordbrukaren i nästan alla dessa Provinsier var betungad, verkufvade Jordbruket vida under hvad det eljest naturligen skulle hafva varit i ett Land, som åger en så fruktbar jordmon och ett så mildt Climat. Denna modfällande och tryckande belågenhet kändes mer och mindre i hvarje del af Riket, och många undersökningar blefvo sedermera anställda, för att upleta desz orsaker. Man ansåg en af dessa orsaker vara, det företräde, som genom Colberts Förordnanden, blifvit lämnad Städernes Industrie framför Lantdtbygdens. En Administration af denna beskaffenhet, torde väl utan mycken orättvisa kunna anses såsom tåmeligen förstörande för jordbruket; och man torde väl kunna ogilla det företräde och de tryckande förmånsrättigheter, som Fabrikerne och Handeln på detta sätt erhöilo, utan att derföre böra anses för någon stor fiende til Fabriker och Handel. — Rätt pålitelig och träffande synes Skattebondens

Aut-

flutkonst icke eller vara, när han deraf, att *Sully* ville det Bonden hvarje Söndag skulle äta sin *kyckling*, drar den oväntade slutsatsen, att *Sully* upmuntrade Fabrikerne. Kanske hade det mera hört till faken, om *Skattebonden*, — icke just för att vederlägga något, som af Motståndaren blifvit sagdt, men för att här, lika som på nästan alla andra ställen i sin Skrift, vederlägga hvad Motståndaren aldrig sagt, och för att tillika visa möjligheten af en verkelig och stor, fast skäligen sällsynt öfverdrift äfven i föresattsen att gynna Jordbruket, — i detta afseende, säger jag, hade det tilläfsventyrs hört till faken, om *Skattebonden* funnit för godt att anföra exemplet af *Economisterna* i Frankrike, hvilka med allt deras snille, deras lärdom, deras varma nitälskan för allmänt väl, och deras i öfrigt ovanligt stora förtjenst, likväl förföllo i den altför ögonskenliga och förorättande villfarelsen, att anse *Konstnären*, *Manufacturisten* och *Köpmannen* höra till en ofrukt/sam och icke-productive medborgare-class, samt att godkänna endast Jordbruket, såsom en producerande Näring.

Modernärings namnet, säger *Skattebonden* (pag. 11, r. 3), blir hans (den kritiserade Författarens) *hufvudgrund*; emedan ingen vågat uphäfva sin röst emot en så hög och myndig titel, och någre med liknöjdhet ansatt ett vilkorligt bendmnannde. Att en

Slåttbo, som aldrig rest utom sin Socken, anser hela Riket för ett spannemålsland, förefaller icke underligt; men annat bedömande, annan grund, och annan byggnad väntar man af den, som skrifver om Näringarne i Svea och Götha Rike, Norrland och Finland. Han gör sedermera likaledes verkligen starka anfall på namnet *Hufvud-Näring*. Jag tycker mig här förutse, att *Skattebondens* anförande kommer att lida just deraf, att den critiserade Författaren skrifvit, icke om ett Hemmans, en Bys, en Sockens, eller en Landsorts Näringar, utan verkligen om *Ndringarne i Svea och Götha Rike, Norrland och Finland*, eller ännu egentligare och efter bokstafven (Läsn. i Bl. Ämn. N:o 1, p. 47, r. 8), om ett *Rike, som har vidsträckt odlingsbar jord*, och detta har ännu, som jag tyckt mig förmärka, Svea och Götha Rike, Norrland och Finland. Måne man nu altför olämpligt, äfven efter allmänna bemärkelsen, ger namnet *Modernnäring* åt det yrke, som förskaffar de nödvändigaste lifsförnödenheter åt alla andra yrken, och hvarförutan dessa hvarken skulle kunna börjas eller fortsättas? Om ockfå Jagten, Fisket och Rövveriet, efter Naturens visa inrättning, verkligen, som vår *Skattebonde* det sinnrikt anmärker (sid. 82), äro

äl-

äldre Näringsfång, än Jordbruket, torde man deremot kunna påstå, att detta listnämnda, i egenskap af betydligt och aföndradt Näringsfång, verkligen är äldre än Bergshandteringen *) och alla nu betydliga Näringar, och att dessa listnämnda följagteligen synas hafva utgått ifrån Jordbruket, och icke ifrån Jagten, Fisket och Rövverierne. Jordbruket synes således, både i afseende på beskaffenheten af de Varor det producerar, och i afseende på dess ålder, utan stor betänklighet, i närvarande tid, kunna hedras med namnet *Moder-Näring*. Namnet *Hufvud Näring* torde man åter icke olämpligt kunna tillägga det yrke, som, i jämförelse med alla andra yrken, producerar varor, hvilkas sammanlagda värden öfverstiga hvarje annan Närings; och hvilket dessutom sysslolätter och föder ett större antal människor, än något annat samtidigt yrke. Man må nu, i fall man godkänner denna Definition, undersöka, hvilken Näring i Sverige, eller hvilken Näring i Europa, producerar

E 3

du-

*) Det är allmänt bekant, att Svenska Jern-tillverkningen var ganska ofullkomlig och obetydlig ännu i K. Gustaf 1:s tid (Se i öfrigt Hr Benj. Sandels Disp. om *Jern Tillverkningen i Sverige*, 1781, pag. 8), då likväl Jordbruket redan vid samma tid uphunnit till en märkelig höjd.

ducerar en varumängd af det högsta värde, samt föder och fyllslöfätter det största antal människor. Om nu Jordbruket skulle befinnas vara denna Näring, har man icke tilläfsventyrs skäl, att anse det vara Sverges och Europas *Hufvud-Näring*, om ockå ett Hemman, en By, en Socken, en Stad, en Provins eller flera Provinser inom Sverge, och en eller annan Stat inom Europa, verkeligen hemtade större vinning af något annat yrke? Till äfsventyrs torde således den skäligen gamla och allmänna meningen, att Jordbruket bör räknas för Sverges och de flesta Staters hufvudnäring, äga sin tämeligen goda grund; det uttryckeliga villkoret af vidsträckt odlingsbar mark, synes göra denna mening ännu en grad mera ostridig; och jag ber Läsaren tillåta mig ännu en gång erinra, att något företräde framför de öfriga Näringarne, icke för Jordbruket blifvit yrkad, för att dermed tillvinna det några förmonliga och exklusiva privilegier, utan endast i affigt att mycket tydligt ådagalägga hela orättvifan och orimligheten af en annan Närings Skrårättigheter på Hufvudnäringens bekostnad.

Skattebonden har mycket att anmärka vid de citationer ur åtskilliga Författningar, som i de föregående stridskrifterne förekom-

komma. Han medger väl (sid. 19, r. 21), att dessa *Författningar röja en sträng skrifart*, hvarmed han kanhända syftar på dem, som bjuda Finnarnes förjagande, deras hus och grödors upbrännande, och de Skattebönders uphängande, som vågade hyfa dessa förföljda Colonister på sina ägor. *Skattebonden* påstår likväl, att dessa *Författningar*, oaktadt deras något stränga skrifart, *visat nära 2:ne Seklers vdlgörande verkan*; att Resolutionen emot Finnarne, oaktadt sina *stränga ordalag* (p. 23, r. 20), icke var *orättvis emot Finnarne eller skadlig för Landet*; att Skatte-allmogens dispositionsrätt öfver sin skog, icke genom 1789 års Skatteköps-Förordning blef Skatte-Allmogen återställd, utan att samma Förordning, som Skattebonden ganska riktigt påstår, *uphöjde Skattehemmanet endast till lika rätt med Frällset* *) (p. 30, r. 7); att Kongl. Resolutionen af d. 6 Maji 1789, på de under Åkers, Hellefors och Skepsta Bruk förfälde Kronohemmans Åboers kla-

E 4.

go.

*) — "Eljest, som hvar och en Adelsman fritt står, att göra sig sitt gods och egendom så nyttig som han kan; så skola våra Embetsmän och Fogdar intet vara Adeln hinderlige, ej heller befatta sig med Frelse-godsen vidare, än att upbära, hvad till Ofs och Kronan deraf utgjöras bör." Så lyder 25 § af 1723 års *Adeliga Privilegier*.

gomål, innehåller ej en enda bokstaf till ny föreskrift, utan blott en hänvisning till förra Författningar (p. 30, r. 26), ehuru der likväl uttryckeligen stadgas, hvad i 1747 års Förordning icke med ett ord är nämndt, att neml. Krono-åboens barn och efterkommande äfven skola äga rättighet, att med arfsrätt besitta ett under Bruken förfaldt Krono-hemman; han finner dessa Författningar, merändels öfverallt, orätt citerade, eller felagtigt tillämpade, eller med oriktiga bokstäfver aftryckta, o. s. v. Skattebonden synes likväl icke hafva något att påminna vid Handlingarne om hus-förödel-len och mennisko-jagningen i Philipstad, vid anmärkningarne öfver Bruksägares företrädesrätt till Skatteköp, vid inkasten emot dessas påstådda ägande-rätt öfver Recognitionsskogarne: åtminstone har han icke yttrat sig i dessa ämnen. Hvad åter angår de, efter hans påstående, orätt citerade och felagtigt tillämpade och med oriktiga bokstäfver aftryckta Författningarne, så nödgas man af Lälaren utbedja sig den benägenheten, att han sjelf ville läsa dem: de finnas alla i Kongl. BergsFörordningarne, hvilka äro försedde med fullständiga Register öfver både ämnen och årtal. Kongl. CammarCollegii Berättelse är äfven tryckt och lätt att tillgå. Om läsaren gör
sig

fig denna möda, skall han snart erfara, hvad aktning en man förtjenar, som icke blyges framträda inför en Allmänhet med beskyllningar af denna art.

Törs jag fråga: yttrar sig Skattebonden (p. 19, r. 3), männe det var orimligare, att då (i K. GUSTAF ADOLPHS tid) sätta priser på Kol och victualie-varor vid Stora Kopparberget, än att i denna dag sätta Taxa på bröd, kött och dricka i Stockholms Stad? Jag vet i sanning icke, hvilken är orimligare, frågan eller faken. Utan att äga något alltför högt updrifvit förtroende för *Skattebondens* begrepp och slutkonst, hade jag dock nästan trott, att han skulle hafva begripit och vetat, att ett Skrä inom en Stad, genom förbindellen till vissa skyldigheter, på sitt sätt godtgör för de rättigheter det njuter; att ett Bergverk, emot Allmogen, icke är förbundet till några, mot de monopoliska rättigheterne, svarande skyldigheter; att orimligheten af Taxor i detta sednare fall, således verkligen är större, än i det förra.

Skattebonden bevisar, med en förfärlig och harmful ton emot den critiserade Författaren, hela obehörigheten och skadan af, att villja förvandla Berg och sand

heder till åker, vare sig genom svedjande eller åkerbruk, *Består jordmånen af mo,*

sand eller grus, säger han (p. 21, r. 27),
 lärer jag ej hafva råd, att minska matjor-
 den med brännande. — Der jorden varit al-
 drig så litet sandblandad, tillägger han (p. 22,
 r. 14), har andra och tredje årets gräsväxt
 förvandlat sig till ljungfällt på fjerde året.
 — Hvad är naturligare, frågar han (p. 32,
 r. 3), än at Bergverken äro inrättade vid
 Bergen, och att Bergen ej gifva spannmåls-
 askastning i likhet med Slätten, aldraminst då
 Bergsfolket fordrar särskild tillgång, utom
 hvad Jordbrukaren sjelf förtår? — Tag
 borrt Bergsbruket; säger han (p. 32, r. 12),
 Bergen skola ändå icke bära såd. — Jag
 låter likväl icke, förläkrar han (p. 36, r. 20),
 af all gramlåten mig öfvertygas, att tro —
 att steniga backars askastning är naturligare
 i såd, än i skog. — Den binåringen Bergs-
 handteringen, utropar Skattebonden (p. 39 r.
 16), som icke förmår frambringa så mycken
 såd af Berg och stenbackar, som slättbonden
 af fina fruktara fält! — Då först, anmär-
 ker Skattebonden (p. 59, r. 28), blifver man
 varse, för sent, följderne af den så kallade
 Hufvud-Nåringens placering på ställen, der
 den icke ens i någons inbillning borde åga
 rum. — Danska Regeringen, berättar oss
 Skattebonden (p. 79, r. 27), har aldrig fallit
 på den tanken, att på Fjällen vid Kongsberg
 (Kongsberg ligger likväl tåmeligen långt ifrån
 Fjäl-

Fjällen) införa Jordbruk till hufvud-nåring. — Den som på Grufvisberget, utbrister Skattebonden med harm (p. 77, r. 11), eller Rotneby-skogen ville göra sig till Åkerman, skulle väl icke komma långt med sin handtering, ehvad myndig tittel han ock tillågnade densamma. — Det är verkligen förödmjukande, at nödgas mottaga alla dessa starka och harmfulla inkast. Säkert gifvas Läsare, hvilka icke hafva underfökt, och nåppeligen skola förmoda, hvad liten skillnad ändå i sjelfva verket råder emellan Skattebondens grundfattser och den critiserade Författarens, i närvarande ämne. Denne sednare har sagt det vara sin öfvertygelse (Låsn. i Bl. Åmn. N:o 1, pag. 51, r. 17), att all skog, som växer på berg och annan mark hvilken ej med fördel kan odlas, bör med yttersta omsorg fredas, användas med sparsamhet, fördelas så, att nerhuggningen är afpassad efter tillväxten, med et ord, så handhafvas till vård och nyttjande, som i skoglösa orter, i synnerhet i andra Länder, är brukligt. Han har upkastat den frågan (p. 51, r. 25), om ej den skog, som i vårt bergiga och af sandhedar upfyllda Land, växer på Mark af nysnåmde beskaffenhet, skulle, när den på åfvannåmde sätt fredades och nyttjades, vara lika tillräcklig för våra nuvarande Bruk, som hela vår samfålda skog, då den
utari

utan omsorg för framtiden, utan minsta uträkning och skonsamhet, fälles och förödes? Han talar längre fram i samma Afhandling (Pag. 78, r. 2) om den delen af Kronans Skog, som bör nogt vårdas och sparas för Brukens, Stådernas och Landets behof. Han har sedermera under hela skriftväxlingen, alldrig vikit från dessa grundfattser eller underlåtit att yrka dem. Således torde man väl billigtvis icke böra gifva hela skulden, för de många upräknade förebräelserna, åt den critiserade Författaren: man synes tvärtom med billighet kunna fätta en dryg del deraf på Granskarens räkning, på hans förmåga att begripa eller hans ärlighet att riktigt upgifva sin Motståndares tankar.

Jag tänker att den Författning, säger Skattebonden (pag. 37, r. 5), kallas Skråordning, som bevilljar personliga företrädes-rättigheter, med andras uteslutande, då likväl naturliga billigheten och sjelfva Näringsens förkofran fordrar den likhet, at hvilken som vill och kan betjena sig af en Näring, må få nyttja den med samma rätt, som alla andra. (Måne nu, efter denna princip, de Skattehemman som ligga inom Bergslager eller invid Bruk, få nyttja den Näringen, som kallas Jordbruket, och den grenen deraf, som kallas Skogsvarors tillverk-

verkning, *med samma rätt*, som de Skattehemman, hvilka icke ligga inom Bergslager eller invid Bruk? I fall de sednare få afyttra sina Skogsvaror hvarest de sjelfve villja, men de förre få afyttra sina endast vid ett visst Bergverk eller Bruk, synes mig att emellan de förres och de sednares rättigheter är någon olikhet. Och vidare: männe de många Bruk, som äro grundade endast på egen skogstillgång, eller på fri kolhandel med allmogen, få *nyttja den Näringen*, som kallas Bergsbruk, *med samma rätt*, som de Bergverk eller Bruk, hvilka fått Kronans räntor af angränsande socknar sig tillslagne; hvilka fått exklusive rättighet till Skatte-allmogens Skogsvaror; och emot en alldeles orimligt liten afgift, fått nyttjande-rätten af Kronans vidsträckta skogar? Jag tycker mig äfven här förmärka någon olikhet.) — *Skattebonden* tillägger på samma fida (raden 27): *Dessa Skrå-fördomar* (han har förut talt om Skomakare-Embetets rättigheter, och om Mästare, som utan allt eget arbete och möda, eller förtjenst, kommit till sitt Mästerskap, och ändå påstå utslutande- och företrädesrätt) *mätte vdl ej kunna förblandas med Bruks-privilegier, som åtfölja stället, icke Personen.* Mig synes, att hvar och en, vare sig en Person,

son, eller ett Stånd, eller ett Bergverk, eller en Handels-Societét, eller ett Handtverks-Skrå, som äger rättigheten, att, med andras uteslutande, antingen tillverka, eller köpa, eller fällja den ena eller den andra Varan, verkligen äger en *Skrå-rättighet*.

Skattebonden är för ingen del nöjd med det uttrycket, att i vår tid *sjelfva Adelige Privilegierna* hafva på ett för *Tidehvarfvet* hedrande sätt, blifvit förklarade till *Näringsfrihetens fördel* (Läs. i Bl. Ämn. N:o 14 & 15, p. 146, r. 15.). Han finner i detta uttryck en stark Ståndsbenägenhet, och han hämtar derifrån många sinnrika slutfattser och jämförelser (Se pag. 36, och nästan alla följande sidor af hans skrift). Men om jag skulle säga — hvartill jag likväl hitintills icke tyckt mig äga den ringaste anledning — att *sjelfva Skattebonden*, i det ena eller andra ämnet, ärligt framställt sin Motståndares skäl, grundligt vederlagt dem, redigt och bestämndt yttrat sig deröfver; månne väl detta vore någon stor compliment för *Skattebonden*, eller röjde det någon partisk benägenhet för hans person? Äfven under en annan synpunkt, torde man, i jemförelse med *Bruksprivilegier*, kunna säga *sjelfva de Adelige Privilegierna*, då allmänna Ståndsprivilegier

gier vanligtvis äro något starkare bekräftade, än enskilda Näringsprivilegier. Någon rätt ifrig Förfäktare af det ena eller andra slaget, vet jag mig dock icke någonlin i allmänhet hafva varit. Mitt Ständsnit sträcker sig likväl förmodeligen ända till en slags öfverdrift, då jag anser den nyss citerade 25 § af *Adeliga privilegierne* äga ett högt värde, och då jag tror dess föreskrift, böra gälla i utöfningen, likasom han bokstafveligen gäller i grundlagen, för alla Jordägare i Sverge.

Lika så ogrundade, säger Skattebonden (p. 78, r. 15), anser jag *Auctors* uppgifter om flere Socknars Räntors anslående till vissa Verk, som till Kronan återbära mindre, än blotta omkostnaden. Skall härmed menas, tillägger han, Räntorne i stora Kopparbergs Län, som aflämnas till Faluverket, så tror jag icke, att man fått rätt kunskap om sammanhanget. Efter den underrättelse mig blifvit lämnad, säger Skattebonden vidare, njuter Kronan för sine Förlåningar till detta Verk, hvilka i synnerhet bestå i Skatte-kol, icke allenast fullkomlig ersättning, utan äfven en ganska betydlig vinst deröfver. — Sammaledes, säger han längre fram (pag. 79, r. 12), lär det förhålla sig med de till *Sala Silf.*

Silfververks betjenande anslagne Socknar; och på intet dera stället inträffar, att icke Kronans cassa fått dessa räntor godtgjorde. Efter Skattebonden och jag här, inför det vördade Allmänna, således nödvändigt skola berätta hvarandra, hvad vi tro, och hvilka underrättelser oss blifvit lämnade om Falu-Verket, samt huru det lärer förhålla sig med Sala Silfververk; så får jag äfven nämna hvad jag tror och hvad mig blifvit försäkradt om dessa Bergverk, nemligen att Kronan näppeligen har någon, och ännu mindre en ganska betydlig vinst af Falu-Kopparverk; att till och med en årlig förlust på detta verk, af någre misstänkes äga rum; att anlökningarne om Krono-Skattens förminskande beständigt förnyas, utan att Krono-räntornes värde tillika höjes efter närvarande varu-priser; att Sala Silfververk, i arrende till Kronan, icke återbär mycket öfver hälften af det värde, som de från 12 angränsande Socknar anslagna räntorne, verkligen äga; att detta sistnämnde Silfver-Verk alldrig gifvit Arrendatorerne större vinst, än när det någon gång underlätit att tillverka Silfver, och i stället behållit den rena och säkra vinsten af Krono-räntorne, m. m. Jag har desutom om ett af våra andra

Äd.

Ädla Verk, om *Edelfors's*, fått den under-
 rättelsen, att förhållandet der, emellan ut-
 gift och inkomst, vid någon anställd un-
 dersökning om Verkets räken-skaper, be-
 funnits vara så oförmånligt för Kronan,
 att Styrelsen varit betänkt uppå, att öf-
 verlämna det i privat mans hand. Jag
 skulle aldrig hafva vågat eller trott mig
 böra framlägga dessa verkligen obestämda
 och obestyrkta upgifter, (hvilka kunna
 vara rätt orättvisa och förorättande för
 de i fråga varande *Ädla Verken*), om
 icke *Skattebonden*, med sina älfven verkeli-
 gen obestämda och obestyrkta upgifter, der-
 till likasom upfordrat och i någon mon
 gjort mig berättigad. Jag har, som Lä-
 saren torde erinra sig, under den föregå-
 ende skriftväxlingen beständigt iakttagit den
 billiga varsamheten, att icke nämna några
 enskilda Verk oftare, än när deras namn i
 de citerade Författningarne förekommit. —
 Skulle åter dessa upgifter, vid en verke-
 lig och behörig undersökning, i mer el-
 ler mindre mon befinnas vara grundade,
 (detta är tilläventyrs icke sannolikt, men
 det kunde åtminstone vara en möjlighet)
 kunna de kanhända gifva anledning til
 några verkligen nyttiga grundlättsler och
 slutföljder; till exempel dessa följande: att
 en Närings förmonlighet i en icke af u-

tesslutande privilegier och allmänna biträ-
 den gynnad, men med nödigt eget förslag
 försedd, enskild Idkares hand, är ett ound-
 vikeligt villkor för samma Närings gagne-
 lighet för Staten; att en sådan Naring i
 Kronans hand, nödvändigt skall blifva
 mindre förmonlig, än i en enskild Idkares;
 att deremot äfven en Diamant-grulva, som
 drifves med årlig undervigt, icke utan det
 allmännas förlust kan njuta det Allmännas
 biträde; att den ringaste vara, som i den,
 icke på andras bekostnad privilegierade,
 och icke af det allmänna understöddä, Id-
 karens hand, ger en behållning sedan till-
 verkningskostnaden blifvit afdragen, är för-
 monligare för Staten, än den dyrbaraste
 vara, hvars värde står i undervigt eller i
 jämnt förhållande till tillverkningskostna-
 den; att i följe häraf, en af dessa svårig-
 heter åtfolljd dyrbar varas tillverkning,
 icke på det allmännas bekostnad bör före-
 tagas och underhållas, så länge inom Sta-
 ten finnes lägenhet och utrymme för till-
 verkning af andra, fastän mindre dyrbara,
 varor, hvilkas värde öfverstiger tillverk-
 ningskostnaden. Det är af dessa skäl, som
 en enda *Jerngrufva* eller *Stångjernshamma-
 re*, när den drifves med vinst, är gagne-
 ligare för Staten, än alla våra *Adla Verk*,
 när dessas tillverkningskostnad är lika hög
 med

med de tillverkade varornas värde, eller ännu högre; och detta underlåter icke att vara sannt, ehuru de förre tillverka jern, och de sednare tilverka guld, silfver och köppar. Kanke invänder man, att dessa grundsatser och dessa slutföljder äro alltför gifna, alltför allmänt godkända, alltför noggrant efterlevade, för att i närvarande tidehvarf behöfva yrkas. Om det så förhåller sig, erkänner jag med ett särdeles nöje obehörigheten af deras framställande. Jag vågar tillägga ännu en anmärkning, möt hvilken jag uprigtigt önskar, att man med skäl måtte kunna göra samma inkast; neml. att så länge Kronan, för sig och det allmänna, icke drar all den vidsträcktä nytta af sin jord, sina åkogar och hemmansräntor, som vore alldeles förenlig med Sakens natur, med våra Lagar och med Statsverkets fordringar, torde alla hjelpe-medel af en icke lika få stor betydighet, ehuru i öfrigt behörige och i sin mon verkande, näppeligen leda till det stora ändamål man söker: Styrelsens sjelfständighet och Samhällets Näringsförkofran.

Skattebonden är en stark och dygdig Ifrare emot det Svenska Brännvinet, och han är detta i en ton, som om den kritisera- de Afhandlingens Författare vore Uppfinna-

re eller åtminstone Förfvarare af Krono-
Bränneri-systemet. *Man vdnar mera up-
lysning af Bonden hädanefter, säger han
(p. 13, r. 1); men då skulle man icke up-
muntra honom, att bli Brånvinsupare. —
Landtmannen äger skogen och kolen, tillägger
Skattebonden (p. 63, r. 18); han äger så-
den och brånvinet lika så riktigt. — Auktors
beniga fråga, säger Skattebonden vidare, om
dispositionsrätt öfver Skattemans Skog,
tror jag mig således frimodigt kunna besva-
ra med: ja; lika så högt i skogen, som nå-
gon annan vid Brånvinspannan. — Den cri-
tiserade Författaren vågar likväl försäkra
om sin oskuld äfven i detta ämne. Han
skulle icke med mindre skäl kunna be-
skyllas vara Uppfinnare eller Förfvarare af
våra Lotterier. Han har på ett ställe yt-
trat sig om, att draga vinst af människors
laster och dårskaper (Läs. i Bl. Ämn. N:o 1.
p. 79); men man skall tala öfvermåttan
tydligt till Skattebonden, om han skall för-
stå hvad man talar.*

Jag tror mig nu hafva uptagit alla de
inkast, som i någon mon kunnat anses för-
tjena att anmärkas. Här synes således en-
dast återstå, att framlägga ett och annat
exempel, af Skattebondens fött att se faker
på deras sauna och märkeligaste sida, då
vi nu i det närmaste lärt känna hans fött
att

att se tankar; och att sedan visa, huruvida hans skriffätt och ton öfverensstämma med den anständighet, som anses vara en af de Auctorliga pligterne.

Skattebonden företager sig, redan på 46:te sidan, en verkligen lång resa; ty hon räcker till pag. 86. Han vill derjente nödvändigt hafva Läsaren med sig under hela vägen, *icke för att resa som Artister, eller för att skingra mjältsjukan, med åsynen endast af det sköna, Naturen eller Konsten frambragt, utan som Landtdn helt simpelt* (pag. 49, r. 21). *Låt o/s*, säger han i det samma Refan skall börjas (pag 46, r. 6), *finna med egna ögon, och en forskande affigt.* Refan börjas sedan verkligen, *då han träffar Läsaren i Stockholm, eller heldre något längre up i Landet, t. ex. i Gefle, eller vid den nya vackra Brobygggnaden vid Elfkarleby* (pag. 46, r. 11); och den fortfattes, *från Löfsta, genom en liten krokväg åt Forsmarks Bruk* (pag. 49, r. 5), till Stockholm (på detta ställe författar han genast vid ankomsten, och förmodeligen understödd af de kunskaper, han redan på sin resa förvärfvat, en Afhandling, som bevisar ögonskenligen att Bruksägare ej hafva den minsta del i agioteringen, p. 52 — 57), Södermanland, Östergöthland, Småland, Skåne, Värnamo, Brearyd, åter

Värnamo, Jönköping, Taberg (*Skattebonden utropar från höjden här: måtte vi så småningom vända oss, att se på långt håll, och sakerna i sitt hela sammankang!*); stående på denna höjd, betrakta de bägge Resande Vettern, Östergötland, Västergötland, Hjo, Grenna, Vadstena, Hönsäter, Tidaholm, Dagsnäs, Multorp, Oltorp, Forssvik, Fredricsfors, Fabrikerne i Borås och Alingsås, Odlingen på Nolbyhed, Allströmerska vägen, Trollhätte Slufsverks sista Arbeten, och Sillfiskeriet i Bohuslän; de nedtliga sluteligen från höjden vid Taberg, komma öfver Köpmanna bro i Dals land, och fortlätta resan genom Bergslagsorterne i Wärmeland, Nerike, Wästmanland, och Dalarne: i denna sistnämnde Provins afbrytes resan, och der har *Skattebonden* äfven låtit trycka sin berättelse om, och sina *Strödda Reflexioner* under resan. Jag ber nu Läsaren, i fall han icke varit *Skattebonden* följagtig, att han ville låta honom sjelf berätta allt det underbara han vid Forsmark, på höjden vid Taberg, och på andra märkvärdiga ställen sett. Jag vill här blott anföra, huru han, under sin verkligen vidsträckta resa, funnit sina Medbröders, den Svenska Allmogens (Läsaren får alldrig förgäta, att det är en Skattebonde, som refer och talar) lynne och

och feder, samt hvilken olikhet han för-
märkt emellan dessa och den Svenska Bergs-
mannens.

"Huru hafva vi funnit förhållandet",
fägar han (pag. 83, r. 10), "under vår
"vidlyftiga resa? Vi reste ju igenom he-
"la Län, Härader och Socknar, der vi
"bivistade Folk-församlingarne vid Kyrkor-
"na på fjeltva Bond-landet: huru funno
"vi Allmogens Ungdom? Bond-drängarne
"med Jackor och Caracauer, röda, broki-
"ga och Cattuns-västar, tjocka byltör om
"halsen, belevade, med Inusdosan att slå
"på läcket och bjuda Grannarne; alt med
"litt rigtiga tempo, &c.: Pigorna med Si-
"den-Möffor, Siden-, Flors-, Moufelins-
"kläden, diverse surter Shawlar, efter be-
"riättelse med flera ombyten, som ändå
"förändras eller casseras efter hvar års
"nyare mode. Eftermiddagen hördes dessa
"Cavalierer, med hög ton, stoja, prata,
"svärja, suppa, handla, och lå vidare.
"Tjenstfolk och Ungdom komma ej hem
"förr, än om aftonen, följande morgon,
"eller måndags-afton. Somligstädes möt-
"te mig hustru, man och tjenstfolk, som
"bivistat Lek stugan om natten; och der-
"före behöfde fri-måndag, att begifva sig
"hem. I Skåne spordes, att Bonden van-
"ligen, då han bärgat sin fäd, låter Tjenst-
"fol-

"folket tröska, och sjelf sitter han på Kruet,
 "från Söndagen och veckan öfver. Alt
 "detta gaf inga glada utfigter för rena
 "seders bibehållande hos Landtmannen i
 "tilkommande Slägte. Männe man skall
 "tro, att menniskor blifva civiliserade der-
 "igenom, att de få ett utseende som Kål-
 "maskar, och åtbörder som Fjärillar? El-
 "ler männe de blifva mera lättstyrde der-
 "igenom, att de ledas till lustbarheter,
 "gyckelverk, yppighet, veklighet och li-
 "derlighet? Jag tror motsattfen. — Der-
 "emot sägo vi, i alla Bergslags-Orterna,
 "Bergsmannen i sin grå tröja med häktor,
 "af samma form och färg, som des. För-
 "fäder i flere Sekler brukat; alltid i sitt
 "upförande stadig, manlig och afvarfam;
 "men glad, munter och fyslslofatt. Lik
 "en Kantisk Philosoph, som ej godkänner
 "annan grund för sina göromål, än *Rätt*,
 "ingen säkrare Ledfagare, än det *Rena*
 "*Förnuftet*. Dalkarlen i sin svarta eller
 "hvita tröja, och Falu Grufdrängen i sin
 "Friströja hafva, hvar på sitt vis, samma
 "utseende. Alla desse, då de blifvit up-
 "lyste om det, som är sannt och rätt,
 "ledas lätt till allt, som är nyttigt och
 "godt, samt blifva dervid mera stadige,
 "än de Veklingar, som äro upfostrade och
 "ledde efter Passions systemet".

Det

Det torde nu blifva tid att än en gång anmärka, hvilka pligter vår Skattebonde, i egenkap af Granskare, sjelf ålagt sig, och sluteligen att tillse, huruvida han, icke i frågan om ämnet (jag vill tro att detta redan i någon mon är updagadt), utan i frågan om skriffättets anständighet och ton, under sin Författare-tid haft dessa pligter i minnet. Han säger p. 1: *Granskaren nyttjar sina skäl beskedligt och anständigt; — att inställa sig som tredje man — erkänner jag vara oltför mycket af mig vågadt; — p. 2, måtte jag ej förgå mig med otjenliga ord; — det politiska undslyr jag, så mycket jag kan, och tvärt af stadnar, ndr det nödvändigt möter; — till mera redighets vinnande, drnar jag först uppgifva, hvad jag i Skriften och det följande misstycker, och sedan hvad oss Landtmån göres behof, bägge delarne efter mitt begrepp derom, utan att dermed på minsta sätt flöta eller förminska värdet af Herrar Correspondenternes tankar; — det kan hånda, att jag tagit miste om Grundsatt/erne, och irrar mig i Omdömet; o. s. v. — Låt oss nu tillse, huru han nyttjar sina skäl, när han ämnar göra det beskedligt och anständigt; huru han inställer sig som tredje man, när han anser det vara vågadt; huru han talar, när han icke förgår sig med otjenliga ord; huru han und-*

flyr det politiska så mycket han kan, och tvårt af stadnar när det nödvändigt möter; huru han underlåter, att på minsta sätt stöta eller förminska värdet af Herrar Correspondenternes tankar; samt med hvad foglighet han yrkar sina meningar, när han tror sig möjligtvis hafva tagit misse om grundfattferne och irrat sig i omdömet.

Han säger p. 8: *Man följer stundom den allmänna tonen, och antager fattfer, utan nogare undersökning. Långt efter blir man varse deras affigter, som väckt frågan.* — Han säger p. 8. r. 29: *Bäst är att nyttja bägge (benen), så länge jag kan — lika godt hvilkendera gör första steget: (se vida jag ej hörer till någon viss orden).* — Han säger p. 10: *men hvad skall man tänka, då han (den critiserade Författaren), i St. Posten och Låsn. i Bl. Amnen, lika enskånligt visar en förefatts, att förnä Svenska Naringarnes Idkare till stridiga Tänkesätt emot hvarandra (och huru långt kunna ej så beskaffade stridigheter dragas?).* — Han säger p. 12: *Jag önskar hjerteligen, att mina Vänner och Kamrater i Landtbruket ville följa samma förnuftiga varsamhet, låra känna skadan af det oenighetsfrö, som ovännen utsår.* — Han säger p. 16: *Vi äro icke så oerfarne, att vi ju igenkänne Advocatens van-*
li-

liga knep, att härmed låcka Folket till tvister, genom Ägande-Rättens utvidgande öfver dess gränser. — Han säger pag. 38: Den som nu sammanblandar tvåne så olika saker, som Bruksprivilegier och Skrå-förordningar, måtte antingen ej förmå urskillja nödvändiga Författningar ifrån fördomar, eller med flit villja sammanblanda dem, att därmed förvilla, eller af något eget interesse sjelf vara förvillad. — Han säger p. 52: Kanske någon gång har Afunden och Partie-hatet förstorat dessa föremål (de prägtiga byggnaderna, den Engelska Parken, de många växlande vattnen, Bruksanläggningen utan intrång för Åkerbruket, den kringliggande, stenbundna och till odling o-tjenliga marken, de trenne måssarne hvardera af 300 tunnlands rymd, den 6 om icke 7 dubbla afkastningen, vid Forsmark; alt detta, som Skattebonen riktigt anmärker, omöjligt utan helgd af Lagar och privilegier (p. 49 — 51); vidare: hela Dannemora Bergslag) ännu mer i vissas ögon, hvilka, med en öfven i våra tider icke ovanlig slutkonst, trott sig i andras välmåga finna egit förtryck. Ropet öfver förtrampade Rättigheter, öfver ojämnt delade Förmoner och Beskydd, har åtminstone

mera än en gång liknadt den tråfige mannens
 förtviflade hotelse: Räck eller Republik. — Han
 säger p. 57: hvare ligger då denna så utro-
 pade conjuncturens gunst? Säkert oftare i en
 förvillad och afundsjuk hjerna, än i sakens
 natur. — Han säger p. 66: att Moder-Nä-
 ringstitteln behöfves, för att gifva en god
 klang, och under högt ljud dölja andra små
 affigter. — Han säger p. 66: Förmodeligen
 skulle vi (sedan nemligen Skattebonden och
 Låfaren, på Svaneholm lärt sig fatta rediga
 begrepp, grundlägga deras omdömen och gag-
 na utan skrik derom (r. 25), hvilket alt lik-
 väl, åtminstone af Skattebonden synes vara
 försummadt), icke suffelsätta ofs med små-
 gnabb, Skol-gräl och rang-tvister. — Han säger
 pag. 77: Det hela bevisar intet annat, än
 afund och benågenhet, att ogilla nyttiga invätt-
 ningar. — Han säger p. 8: Man förde un-
 gefår summa språk 1756, äfven emot Fabri-
 ker och Manufakturere; men redlige och skarp-
 synte män uptäckte snart, att driffjådrarne
 voro mera Engelske än Svenske. — Han så-
 ger pag. 71: inbördes hat, oförsigtigt för-
 troende till Utländskt Sinnade, och fördöm-
 lig afund på våra egna, anses för grunder
 till våra olyckor, svaghet och underlägsenhet.
 — Han säger p. 8: hvarföre skola vi anta-
 ga sattser, som gifva allmänheten den skäligen
 misstanke, att man, under förevändning och å-
 be-

beropande af Landtbrukets väl, vill komma
 åt någon viss skog. — Han säger pag. 45:
 jag tror, att Stor-skrikare och Små-skrikare
 skulle med sit buller vinna slätt anseende hos
 Allmänheten. — Han säger pag. 22: Här rö-
 jer Författaren åter sin affigt, att få striden
 uppenbar emellan Bergverk och Landtbruk. —
 Han säger p. 37: Ännu orimligare, om Må-
 staren, utan allt eget arbete och möda, eller
 förtjenst, kommit till sit måsterskap, och än-
 då påstår uteslutande — och företrädesrätt:
 den som skulle billiga detta, måtte sjelf vara
 Ledamot af något förmånligt, betydligt, Skrå.
 — Han säger p. 81: Men huru länge skall
 då inbördes afund och oenighet ledas att för-
 bittra Medborgare emot Medborgare, och att
 sluteligen förstöra hvarannan? Hvertill tjänar
 all denna tvisten: och hvad är Auctors ändamål?
 — Han säger p. 85: Af allt detta sy-
 nes, att man bemödar sig fränkänna Bergs-
 arbetaren vissa samfunds-dygder och personlig
 förtjenst, dem han likväl ännu behållit, dels
 lika med Landtmannen, dels i högre grad.
 Man låts icke se, att den förra är mindre
 missledd, än den sednare. Man har någon
 gång behöft leda denne in på små-gnabb och
 bi-saker, för att ej få tid och uplysning, att
 känna och förstå, hvad som egenteligen trycker.
 — Han säger p. 86: dessa klagomål tillhöra
 endast en viss Class i allmänna hushållsmål

mindre uplyste personer, danade med en uteslutande ömtåhghet för Sig och alt Sitt: och dro ifrån början vöckte, antingen af afundsjuke Grannar till något Bruk, eller af skoglöse slättboer, som med missundsammt öga sett någon skogspark här och der ännu vara fredad, antingen genom privilegier eller enskild vård. Då mera uplyste Personer antaga samma språk, måtte det väl antingen ske af jakens mindre betänkande, eller af retelsen att säga något som gifver upmärksamhet, och gör att man blir observerad. — Han säger p. 106: Men huru länge skola vi då kvarhålla Bonden i mörker och misslag, i jörtryck och vanmagt? Hvarföre låta Egennyttans små affigter behålla inflytelse? Hvarföre upliva och reta det värsta draget i Svenska Folkets lynne? — Man har, i Skattebondens Skrift, vid ett flygtigt genombläddrande, antecknat dessa strödda uttryck och tillmälen: Man vågar förläkra Läsa- ren, att han näppeligen på någon fida skall sakna uttryck och tillmälen af samma art; och det är på detta sätt, Skattebonden nyttjar sina skäl beskedligt och ansändigt, icke förgår sig med otjenliga ord, undflyr det politiska, icke stöter Herrar Correspondenternes tankar, o. s. v. — En man, som lefvat 30 år i Götha Rike, och nästan lika länge i Svea; som rest mycket

deri-

derinom, något utom; som varit Odlare med möda och arbete i steniga åkrar, af kärr och måssar; borde likväl icke, som det synes, så aldeles fruktlöst använda den lilla återstående delen af sin mödosamma och nyttiga lefnad, att med en åldrig mans vacklande handlag och ofäkra blick, skjuta tämeligen miste med perionaliteter och allusioner.

Förordning om Förliknings-Rätter på Landsbygden i Norrge; dat. Köpenhamn den 20 Januarii 1797.

Gloria ex amore Patriæ.

Vi CHRISTIAN den VII:de med Guds Nåde, Danmarks, Norrges, Venders och Göthers Konung &c.; Göre veterligt: Att, sedan vi med särdeles tillfredsställelse erfarit den hållsammansaste verkan af vårt Påbud, utfärdadt den 10 Julii 1795 (hvarigenom Förliknings-Rätter öfver allt stiftades i Danmark, men i Norrge till en början blott i Köpstäderne), och vi nu med hjelp af erfarenheten blifvit handledde att föka och upptänka de bästa medel till verkställande af denna välgörande inrätt-

rättning på Landsbygden i Norrge, hvar-
 est utförandet deraf, i följe af somliga or-
 ters naturliga läge, befunns förenadt med
 flere svårigheter; så fullgöre vi nu på en
 gång både vårt hjertas önskan och vårt
 Kongl. löfte uti bemälte Författning, när
 vi härmedels utsträcke den samma till
 Landsbygden i Norrge, med sådane för-
 ändringar och närmare bestämmelser som
 detta Rikes locale omständigheter fordra.
 I öfrigt tvifle vi icke, att dessa våra lands-
 faderliga bud och befallningar ju blifva
 mottagne af våre käre och trogne Landt-
 boer i Norrge med lika tackfämhet, och
 utförde med samma välvilliga nit, som
 på andra ställen i våra Riken, hvarest
 Förliknings-verkets framgång svarat mot
 vårt ändamål och vårt hopp.

De Reglor, som Vi, uti detta hänse-
 ende, föreskrifva, äro följande:

I. CAP.

Angående Förlikningsverkets inrättning på Landsbygden i Norrge.

§. I.

Till afböjande af onödiga och kost-
 samma Rättegångar mellan våre käre och
 trogne underfätare, som bygga och bo
 på Landsbygden uti vårt Konungarike
 Norr.

Norrge, skola derstädes öfver allt Förliknings-Commisfarier tillförordnas, hvilkade åligger att föka stifta förlikning tvistande parter emellan, förrän de tillåtas att för rätta lagföra hvarandra. Häraf följer då, att ingen sak, undantagande i de fall, som detta Påbud uttryckligen utstakar, må vid Domstolarne till undersökning och afgörande upptagas, med mindre den rättfölkande genom betyg af Förliknings-Commissionen bevisar att förlikning blifvit förfökt, men icke kunnat vinnas.

§. 2.

Förliknings-Rätten skall omedelbarligen af Amtmannen (Landshöfdingen) sjelf förestås, i den del af Länet, som ligger närmast vid hans hemvist; men på aflägsnare orter utnämner han andre redlige och kunnige män, å sina vägnar, till Förliknings-Commisfarier eller Medlare.

§. 3.

Hvart Län indelas, efter des vidd och andre locale omständigheter, i vissa district, hvars gränser således bestämmas, att ingen af des inbyggare får längre väg, än 2, 3 eller högst 4 mil, till det ställe, der Förliknings-Commissionen holles.

§. 4.

När Districten på fådant sätt blifvit af Amtmannen indelte, beförger han att kungörelser derom å Predikstolarne upläsas till allmän efterrättelse.

§. 5.

Som stiftandet af Förliknings-Rätter leder till gemensam nytta; Så må ingen af Districtets Invånare vägra, att åtaga sig denna hedrandre förrättning, när han dertill anses skicklig; dock bör hans förbindelse ej räcka längre än tre år. Procuratorer (Kronans Ombud eller Advocater) äro de enda som frikallas från skyldigheten att åtaga sig denna förrättning.

§. 6.

Förliknings-Commissionen skall bestå af två Ledamöter, nemligen en Civil Ämbetsman, Präst eller annan skicklig person, som icke räknas till Bondeståndet, och en aktningsvärd Bonde. Den förre af dessa skall föra Protocollet, som af Amtmannen autoriferas; men bägge underskrifva desamma.

§. 7.

Uti de Köpingar i Norrge, hvarest flere än 20 hushåll bo, skall Amtmannen fö-

förelä 4 Personer, af hvilka Invånarne må välja tvänne till Förliknings-män på stället; de bägge valde skola derefter af Amtmannen tillfattas. För öfrigt bör allt hvad Förordningen af den 10 Julii 1795 i 2 Cap. 12 och 13 §§. om Förliknings-Rätter i Köpstäderne föreskrifver, tjena till rättesnöre i de Köpingar, hvarest val förrättas på ofvanbemälte sätt.

§. 8.

Då utnämnde Ledamöter första gången intaga sitt säte uti Förliknings-Commissionen, böra de i Protocollet införa och underskrifva deras Embets-ed, så lydande:

"Jag N. N. som är vald och utnämnd till Förliknings-Commisarie i N. N. Distrikt, lofvar och svär, att jag efter yttersta förmåga skall söka befordra inbördes förening Parter emellan, uti de saker, som till bemälte Commission inkomma, och att jag dertill skall bidraga med allt möjligt nit och redlighet, efter mina krafter samt efter bästa vett och samvete. Så sannt mig Gud och hans heliga ord hjelpe!"

§. 9.
Commissionen skall i allmänhet hållas en gång i början af hvar månad, hvar-

om 8 dagar förut från Predikstolarne pålyses, på det hvar och en, som har något att andraga, icke må förblifva okunnig om den dertill bestämde tid. Men i Nordlanden och Finmarken, samt i de Sjö- eller Berg-Districter på andra ställen, hvarest vägarnes längd och besvärlighet icke tillåta ett alldeles noga fullgörande af denna föreskrift på alla tider af året (i synnerhet under vintermånaderne), villje Vi åt Amtmännen uppdraga frihet att, efter hvart ställes locala beskaffenhet, fastställa sådane tider, som dertill finnas beqvämast; dock åligger dem att till Vårt Danska Cantzli infända berättelser om sådane afvikelser från den allmänna regeln, med bitogade upplysningar om de orsaker, som gjort dem nödvändige.

2. CAP.

Hvilka slags mål, som höra till Förliknings-Rätternes åtgärd.

§. 10.

Alla Civila mål i allmänhet, antingen de angå aflinge eller annan egendom, rättigheter, skuldfordringar m. m. skola underställas Förliknings-Rätterne; härvid undantagas endast:

- 1:o Utfökningsmål angående Vexlar.
- 2:o Fordringar i Sterbhus och Concurser; emedan rättegångskostnader i sådana mål vid första instansen icke äga rum; dock skola boskiftesmännen och förvaltarne, vid yppad tvist, söka förlika parterne.
- 3:o När Saker behöfva att upplysas med vittnen, och desse antingen ligga i juke eller äro på resor, så att deras vittnesbörd genom dröjsmål kunde förloras; må det vara tillåtet att låta afhöra sådana vittnen, förrän målet vid Förliknings-Commissionen blifver företaget; men i annor händelse icke. Deremot skall Förliknings-Commissionen, i fall Parterne icke kunna förenas om Sakens rätta sammanhang, så att vittnen derom måtte afhöras, uppskjuta den så lång tid som fordras för att inhemta vittnesmålen, och derefter igen företaga den samna till slutligt afgörande.

§. II.

Bör det iakttagas att, när något Käromål begynnes med Förbud eller Qvarstad, den rättfökande efter sådan föregången förrettning, inkallar sin vederpart till nästa Förliknings-Commission. Men, i fall för-

ening derstädes ej kan utverkas, fullföljes Qvarstaden eller Förbudet medels stämning till den första rättegångsdag, som efter Stämningens lagliga meddelande kan förefalla, sedan målet blef hänvist från Commissionen till Domstolen.

§. 12.

I anseende till de slags mål, som icke utan föregången Synesförrättning på stället kunna granskas och utrönas, är det vederbörandes skyldighet att, förrän de vända sig till Förlikningsmännen, låta anställa behörig syn och besigtning, till Sakens uplysende, enligt Lagens föreskrift i 1 Boken 16. Cap., så framt icke desse sidsnämnde kunna förmås att på stället hålla underlökning.

§. 13.

När förgripliga ord eller gerningar af den förolämpade Parten sjelf åtalas, bör sådant äfven Förliknings - Commissionen underställas, förrän det derom skrider till rättegång; och Lagens rum i 1:sta Boken 22. Cap. och 8. Artikeln skall icke hindra dessa måls afflutande i godo, om ock böterne derföre kunde belöpa sig til tre mark, eller såsom för slagsmål och öfvervåld.

§. 14.

§. 14.

De mål deremot, som af Konungens Ombud åtalas eller upptagas, efter vederbörande Collegiers eller Ämbetsmäns föranstaltande, böra strax för rätta instämmas; dock vele Vi icke, att Saker, angående flagsmål och öfvervåld, skola blifva föremål för Domstolarnes beifrande, så framt allmänna fäkerheten derigenom icke blifvit fördr. Häraf följjer alltså, att, när någon klagar öfver tillfogad öförrätt till person eller egendom, i anledning hvaraf böter såsom för flagsmål eller våldsamhet kunna fordras, så bör samma mål af den förolämpade sjelf, så framt inbördes rättelse och förlikning ej kan utverkas, vid Domstolen anmälas, såsom des enskilda sak, och den förörättade understödjas med Beneficium Paupertatis och fri Procurator, i händelse han icke sjelf förmår utföra sin Sak vid Domstolen.

§. 15.

Lagens stadganden i 1. B. 5. Cap. 2. Art. och 3. B. 4. Cap. 4. Art., som handla om förgripelser mot Ämbets- och Tjenstemän, blifva i sin fulla kraft.

§. 16.

I Ägtenkaps-faker, när bägge Parterne äro tillstädes, skall Förliknings-Commissionen förföka att bringa de tvistande till enighet, och till fortfättande af sin sammanlesnad; men, kan förening icke på detta sätt träffas, då må Commissionen hvarken bevillja dem Ägtenkapskillnad eller tillåta dem att skilljas i fäng och fäte, hvilket allena skall tillhöra vederbörande Domstolar och Ämbetsmän att afgöra; dock må det i siftnämnde fall vara tillåtet, att mottaga bägge Makars öfverenskommelse om de villkor, med hvilka de samtycka att lefva åtskilde, på det den må tjena till efterföljd, i fall skillsmäsfa sedan bevilljas.

§. 17.

Uti de mål, som dragas till Politie-Rätten, skall samma Rätt sjelf, då faken angår enskilda förbryteller, förföka att, innan den upptages till Rättens omprövande, utverka inbördes förlikning Parterne emellan, utan afseende på Lagens föreskrift i 1. Bok, 22. Cap. 8. Art.

§. 18.

Likaledes skall förfaras uti mål som angå Gästning, helst desse ej förmodas tåla uppskof.

§. 19.

§. 19.

De i list anförde tvänne §§. bemålde mål, höra således icke till den allmänna Förliknings-Commissionens åtgärd; men de ingångne öfverenskommelser böra dock ega samma kraft och verkan, som om de af samma Commission blifvit utverkade och afslutade.

3. CAP.

Om Förliknings-Commissionernas pligter och deras förhållande med målens behandlande samt verkan af föreningarne, jämte flere omständigheter, som Förliknings-Verket i allmänhet vidkomma.

§. 20.

Den som har några besvär eller klagomål att anföra, hvilka efter förut bestämda grunder äro föremål för Förliknings-Rättens åtgärd, skall i förväg antingen skriftligen eller muntligen andraga dem för Commissionen, och dermed vända sig till den af dess Ledamöter, som icke är af Bondeståndet.

§. 21.

På det hvar och en kan vara under-
rättad, hvar han vid detta tillfälle har att

sig anmäla, bör Commissionen offentligen låta kungöra de tider och bestämna de orter, på hvilka befvären mottagas; hvilket bör ske på det i första Cap. 9. §. föreskrefna sätt.

§. 22.

Så snart något befvär eller anmälan om klagomål är inkommen, utfärdar Commisfarien, som densamma mottagit, strax en skriftlig stämning, hvarmedels bägge Parterne äläggas att på utfatt tid sig infinna. Om käranden icke bor eller vistas i Districtet, inkallas hans Fullmäktig eller den, som på hans vägnar anfört befvär. Denna Stämmingsfedel lemnas till Käranden, hvilken beförjer om des meddelande åt vederparten och derefter framlägger den sjelf för Commissionen.

§. 23.

Kungörelsen sker genom de i hvar Sockn tillförordnade Stämmings-vitnen, hvilka på det i Förordningen af den 3 Junii 1796 föreskrefna sätt, skriftligen bekräfta att den samma af dem är förrättad. I öfrigt äger den inkallade 4 dagars anstånd.

§. 24.

§. 24.

För kallelsen betalas till hvart Stämning-vittne 12 skill.; men om Käranden är fattig, erhålla de ingen betalning.

§. 25.

Alla inställelser för Förliknings-Commissiönerne böra ske personligen af de Parter, som bo i Districtet; dock må det vara tillåtet, att, när någon har lagligt förfall, fända en god man i sitt ställe, hvilken då bör vara försedd med behörig fullmakt till målets förlikning å Sakägarens vägnar; men det skall vara alldeles förbudet, att antingen medtaga eller i sitt ställe skicka Advocater (Procuratorer) att utföra målet vid Förliknings-Commissiönerne.

§. 26.

Om någon, som blifvit kallad för att afhöra Förslag till Förlikning, vägrar inställa sig eller uteblifver, utan bevisligt och lagligt förfall, bör han, enligt Norriska Lagens Föreskrift i 1:sta B. 5:te Cap. 7. Art., såsom den der förkastar förlikning och med flit söker Rättegångstvift, dömmas att betala sin vederpart Rättegångskostnad, när målet genom Dom afgöres.

§. 27.

§. 27.

Förliknings-Commissionerne böra hållas inom lyckta dörrar.

§. 28.

På det vederbörande må hafva fullkomligt förtroende till Förliknings-Commissionens medlande och de med frimodighet och öppenhet må kunna inlåta sig i underhandling, till deras tvisters inbördes biläggande, skall det vara aldeles förbudet, att antingen utfärda betyg eller inkalla vittnen om det, som af Parterne vidgås eller af Förliknings-Commissionen föreflås, likväl med undantag för den händelsen, att det af bägge Parterne antages och utgör verkliga Punkter i sjelfva föreningen.

Häraf följer, att när inbördes förlikning icke kan vinnas, utgifves aldeles ingen skriftlig efterrättelse om det som blifvit förhandladt; utan anses det såsom kraftlöft och ogiltigt.

I detta fall återlämnas endast befvären till den klagande, med den påtekning, att inbördes förening vid Förliknings-Commissionen icke kunnat erhållas; och att målet därför hänvises till Domstolens åtgärd.

Haf.

Hafva befvären skedt muntligen, meddelas kâranden likaledes ett betyg derom att målet blifvit till medlande anmâldt, och att förlikning icke kunnat vinnas.

§. 29.

När någon af motvillja uteblifver, gifver Commiffionen betyg derom till den comparerande, på det han vid målets anmâlände för Domstolen sig deraf kan betjena.

§. 30.

Kommer målet till Förlikning, bör föreningen tillika med de villkor, under hvilka den blifvit träffad, noga införas i Protocollen samt af Parterne underskrifvas, i fall de kunna skrifva; och skal då en sådan ingången förening hafva samma kraft och verkan, som en öfviklig och oklanderlig dom; följaktligen på lika sätt verkställas, under tvång af execution, utan vidare laga tilltal.

§. 31.

I händelse målet angår penningar eller afgöres med förpliktelse till penningars betalande, skal en viss termin dertill utstakas, efter Parternes öfverenskommelse. Om deremot förlikningen ålyftar en viss
ger-

gerning, som skall verkställas (till exempel: när någon förbindes att afleda vattn, stänga gärdesgård, rödja väg eller dylikt) bör alltid föreningen bestämman ett tjenligt och tillräckligt tvångsmedel af böter, som skola erläggas, så framt det föreskrefna villkoret icke uppfylles, på det målet må vara fullständig och afgörande.

§. 32.

De mål, som till Förliknings-Commissionen inkomma, skola vara slutade och afgjorde, inom fyra veckors tid, räknad från den dag, då de företogs. Längre tid må de icke uppskjutas, så framt icke bägge Parterne dertill samtycka, eller bevis genom vittnen erfordras, då 2 Cap. 10 §. tjenar till rättesnöre.

§. 33.

Till att lätta och befordra föreningar våre käre och trogne underfåtare imellan, villje Vi tillåta, att allt hvad till Förliknings-Commissionerne ingifves, eller dervid förehafves och derifrån utfärdas, må skrivas på ostämpladt paper.

§. 34.

Enär en förliknings-Commiffarie sjelf är Part i det mål, som skall företagas,

cl-

eller är med någondera af Parterne så nära slägt eller besvägrad, som i andra led, då skall han, i förra fallet, genast afträda ur Commisjonen; men i det sednare, bör han först höra den andra Partens tanka, om denne är nöjd dermed, att han, oaktadt sitt skyldskap eller svågerlag, befattar sig med föreningen och medlandet.

§. 35.

Då en Commissarie, af de i föregående §. anförde orfaker eller förmedels annat lagligt förfall, icke kan fitta i Förliknings-Commisjonen, skall den andre Ledamoten, antingen allena eller tillika med en af honom kallad god man, afgöra ett sådant färskilldt mål.

§. 36.

Så ofta Amtmännen resa i sina Län, skola de låta för sig uppvisa, och noga granska Förliknings-Protocollen, samt deri antekna, att de blifvit för dem uppvisse.

§. 37.

Vid hvart års slut skola Förliknings-Commissarierna tillfälla Amtmännen en Förteckning på de mål, som vid Commisjonerne det förflutna året blifvit företagne

ne och afgjorde, samt dervid anmärka, hvilka blifvit förlikte, och hvilka till Domstolarne äro förviste eller till Commissionernes vidare åtgärd uppkutne.

Deffa berättelser skola derefter, innan Januarii månads slut nästa år, till Vårt Danska Canzlie infändas, hvars pligt det är, att desamma för Ofs uppvisa, på det Vi sjelfve måge dömma om verkan af denna Vår välgörande Författning, och tillika erfara, om någon i detta hänseende med utmärkt nit och åhoga bidragit till denna nyttiga Inrättnings framgång och förkofran.

§. 38.

I de mål, hvaruti någon anhåller om beneficium paupertatis eller procesus gratuiti, skola vederbörande Ämbetsmän från Förliknings-Commissionen alltid inhemta underrättelse, om Sökanden vist sig villig att förlika saken i godo, på billiga villkor, eller icke. Denna esterrättelse skall åtfölja vederbörandes förklaring öfver Anfökningen, för att komma i betraktande vid målets afgörande; ty Vi villje icke tillåta, att trätgirige människor skola förunnas sådane beneficia.

§. 39.

När någon, med oafbruten verksamhet och redlighet, i 8 år fortsatt sitt arbete såsom Förliknings-Commisarie, villje Vi utmärka honom som en förtjent man, med en passande rang eller annat bevis af vår aktning.

§. 40.

I öfrigt skola Förliknings-Commisarierna och Protocollisten, till belöning för sitt befvär af Käranden åtnjuta 40 skill. och af Svaranden 24; hvilken betalning dock endast skall äga rum, i fall målet medels förlikning blifver afgjordt; men i annor händelse betalas intet. Den ena tredjedelen tillfaller Protocollisten, eller den af de Medlande, som åtager sig skrifningen. Skulle någon af Parterne vara så fattig, att denna afgift af honom ej kunde erläggas, bör förlikningen icke därför blifva hinder underkastad.

För öfrigt följjer det af sig sjelft, att äfven under föreningen kan såsom villkor utstakas, att en af Parterne åtager sig att betala den omtalte kostnaden.

§. 41.

Skulle Förliknings-Commisarierna nödgas göra någon resa till det ställe, hvar-

est Commissionen hålles, bör utgiften der-
vid fördelas på Länet, lika med öfrige
kostnader, som består af allmänna medel.
På lika sätt fördelas äfven det, som up-
går till Protocollens förfärdigande.

§. 42.

Af denna Författning skall tillräckligt
antal exemplar utdelas bland allmogen på
landet, på det alle och en hvar kan haf-
va erforderlig kunskap härom.

§. 43.

Slutligen befalle vi, att samtliga Amt-
männen skola utan uppehåll sätta denna
vår Författning i utöfning, och derefter,
så snart Inrättningen på hvar ställe hun-
nit i ordningställas och tillväga bringas,
derom till Ofs underdånigst infända be-
rättelser.

Hvilket vederbörande alle och en hvar
hafve sig att underdånigst esterrätta. Gif-
ven i Vår Kongl. Residens-Stad Köpen-
hamn den 20 Januarii 1797.

Under Vår Kongl. Hand och Insegel.

CHRISTIAN R.

(L. S.)

C. v. BRANDT.

SCHOW. COLBIÖRNSEN. REIERSEN.

Uf.

Ufven och Örn.

Fabel efter Voss.

- ”Besitta detta skrik”! — svor Ufven till en gång
 Vid Tuppens gälla rop, — ”Han bryter af min fång,
 ”Min bonings lugn han stör; men jag skall Junkern
 lära,
 ”Att litet mer respect för mina toner bära.” —
 Så flög han till Kung Örn, och i en ödmjuk ton
 Han sade: ”Store Drott! jag nalkas till din Thron,
 ”Af trohet manad upp och undersåtlig ifver.
 ”Mot både Din och min Person
 ”Gifs en Förrädare — jag honom här angifver:
 ”Han heter Tupp, — trumpetar ut
 ”Upplysningen, som vifst till slut
 ”Din, Statens, Ufvarnes och Nattens ofärd blifver.
 ”När jag, af Nattens bud en Tolk,
 ”Med Ufvisk harmonie Din styrelse berömmar,
 ”Och större delen af Ditt folk
 ”I hvilans fann blott fällhet drömmar,
 ”Och ingen Din Regering dömmar;
 ”Då, — ach! hur farligt för en Stat, —
 ”Då gales Solen fram af en Illuminat,
 ”Och Natt och skuggor fly för Ljuset som hon
 tömmer.
 ”Strax vaknar allt; från berg till dal,
 ”Från dal allt upp till skyn, hvad stöj och fång
 och tal!
 ”Hvad upprorskri uti Ditt Rike!
 ”Bland skarorna i skyn, hvad planer utan tal!
 ”Hvad frihets-rop förutan like!
 ”I hvarje vingadt kräk Du eger en Rival.
 ”Snart denna djerfva Flock med Ljuset sig förenar,
 ”Att storma, förr än man det tror,

"De tätta, sekels-gamla grenar

"Jag inom Öknens natt, vid Granens stam bebora.

"Förkräckligt! — och, hvad vi från Mörkrets
Näften lära

"Med helig åtbörd, mystisk ton,

"De smäda och bele, bespotta och oskära. — —

"Straff, Konung! eller blir Din Thron

"Ett rof för Jacobinens lära.

"Lät, till det minsta lät, till skydd utaf Din Ära,

"Till skydd utaf min fång, mitt näste, min person,

"Ett Cenforat inrättadt blifva

"Af nattens fromma Fjädersflock,

"Som visa Lagar kan mot Solens ankomst gifva,

"Och hämma Tuppens skrik och Ljusets olycks-
lopp." —

Så talte Ufven fromt, och sig mot jorden höjde, —

Och Örnén, — hvad beslut han tog? —

Uti hans Konungsblick sig styrkans känsla röjde:

Med Vishetens förakt han Ufvéns nit belog,

Och glad sin säkra flygt mot morgon-solen höjde.

6000085999

Göteborgs universitetsbibliotek

